

Arjantin ve Brezilya'da Covid-19 Pandemi Politikalarının Karşılaştırmalı Analizi

A Comparative Analysis of the Covid-19 Pandemic Policies in Argentina and Brazil

Burak AK*

Öz

2019 yılı aralık ayında başlayan Covid-19 salgını, toplum sağlığının korunması için günlük hayatın ve toplumsal düzenin hemen hemen her alanını etkileyen ve devlet kapasitesini ön plana çıkaran salgın politikaları üretmeyi gerektirmiştir. Buna bağlı olarak küresel anlamda devletlerin pandemi süresince uyguladığı politikalar ve özellikle son dönemde yükselişte olan popülist rejimlerin pandemi politikaları önemli bir tartışma unsuru olmuştur. Söz konusu tartışmalarda popülist rejimler birbirine benzer biçimlerde tasvir edilmiş ve ağırlıklı olarak sağ popülizm örneklerine odaklanılmıştır. Bu yaklaşımlar, pandemi politikalarındaki farklılaşmaların göz ardı edilmesine neden olmuştur. Buradan hareketle çalışma, Latin Amerika'da popülist rejimlere örnek teşkil eden Arjantin ve Brezilya'nın pandemi politikalarını sınıfsal dinamikler üzerinden inceleyecektir. Çalışmanın metodu bu ülkelerdeki pandemi dönemi politikalarının içeriğinin Covid-19 salgını konusundaki raporlar üzerinden incelenmesi ve politikaları etkileyen sınıfsal dinamiklerin ikincil kaynaklar üzerinden analiz edilmesinden oluşmaktadır. Sırasıyla sol ve sağ popülizm örnekleri olarak da görülebilecek Arjantin ve Brezilya'da, pandemi politikaları açısından belirgin farklılıklar görülmektedir. Bu farklılaşmayı yansıtır biçimde, analizler Latin Amerika'da popülist rejimlerin her dönemde farklı toplumsal kesimlere dayandığını ve politikaların bu dinamikler üzerinden şekillendiğini göstermektedir. Arjantin'de rejimin Peronist dönemin özelliklerini yansıtır biçimde işçi sınıfının ve yerli burjuvazinin, Brezilya'da ise finans sektörü ve üst gelir gruplarının desteğine dayanması, bu iki popülist yönetimin doğasını ve politikalarını ayırıştıran temel bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmadaki bu iki ülke örneği, popülizmin farklılaşan biçimlerini yansıtmakta ve pandemi politikalarını bu dinamikler üzerinden okumaya fırsat sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Popülizm, COVID-19, Pandemi, Arjantin, Brezilya

Abstract

Covid-19 pandemic, which started in December 2019, brought about the necessity of pandemic policies that affected every sphere of human affairs that can be actualized through state capacity. Consequently, global responses to the pandemic by states, particularly those of populist regimes have been a topic of scholarly debate. In these ongoing discussions, populist regimes were depicted as identical with a perspective solely captures the situation in right-wing populist regimes. Such a perspective leads to a

* Marmara Üniversitesi, E-posta: burak.ak@marmara.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7461-3975

neglect of differences in policy making among populist regimes. Aware of this gap in the literature, this study will analyze the pandemic policies of Argentina and Brazil, which can be categorized as populist regimes. The methodology of the study relies on the policy reports that reflects the pandemic policies of these regimes in detail and academic literature that deals with the class dynamics in these countries. In Argentina and Brazil, which manifests the examples of respectively left – and right-wing populist regimes, a considerable differentiation exists in pandemic policies. The analysis of policies in these two Latin American populist regimes demonstrates that in every period populist rule relies on a particular social base. The differentiation of pandemic policies mainly stems from the fact that in Argentina, the regime's support base is comprised of working class and domestic bourgeoisie, while it is of financial sector and upper income groups in Brazil. These two case studies reflect different versions of populism and provide the opportunity to grasp policy differences by looking through these dynamics.

Keywords: Populism, COVID-19, Pandemic, Argentina, Brazil

1. Giriş

2019 yılından bu yana Covid-19 salgını toplumsal hayatın her bir alanını etkilemiş, sağlık risklerinin en aza indirgenmesi adına devletler tarafından salgına yönelik çeşitli politikalar uygulanmıştır. Bu bağlamda, salgın politikaları akademinin önemli bir tartışma konusu haline gelmiştir. Son dönemde farklı bölgelerde birçok örneğini gördüğümüz popülist yönetimlerin Covid-19 salgını yönetimi de özellikle ilgi gören bir alandır. Bu çalışmalarda ağırlıklı olarak sağ popülist yönetimler odağa alınmış, başarısız salgın yönetimleri ve salgına karşı şüpheli ve spekülasyonlu yaklaşımları irdelenmiştir. Popülist yönetimleri karşılaştırmalı olarak inceleyen çalışmaların sayısı literatürde sınırlı sayıda ve politikaların şekillenmesindeki faktörleri inceleyen çalışmalara ihtiyaç olduğu gözlemlenmektedir.

Literatüre böyle bir perspektiften katkıda bulunma amacıyla yapılmış bu çalışmada, Latin Amerika'da sırasıyla sol ve sağ popülizm örneği olarak görülen Arjantin ve Brezilya'nın salgın politikaları incelenecektir. 1980'lerden itibaren, her iki ülke de Latin Amerika'da neoliberal ekonomilere geçiş ve buna muhalefeti temsil eden sol partilerin yükselişine şahit olmuş, son seçimlerinde ise sol ve sağ popülist partiler arasındaki dengeler değişmiştir. Bugün Brezilya'da sağ popülist lider Jair Bolsonaro 2018'de devlet başkanı seçilmiş, Arjantin'de ise sağ hükümetin başkanı Mauricio Macri'den sonra sol popülist lider Alberto Fernandez seçimleri kazanmıştır. Bu anlamda bu iki ülke, popülizmlerin değişen dinamiklerini yansıtan ve pandemi politikalarını karşılaştırmak için önemli bir fırsat sunan özgül yanlara sahiptir.

Çalışmanın amacı pandemi politikalarında hangi ülkenin daha başarılı olduğuna dair bir sonuç elde etmekten ziyade, iki ülke arasında salgın yönetimindeki belirgin politika farklılıklarını açıklayabilmektir. Arjantin'de salgın politikaları uzun dönemli uygulamalara yer vermiş, sokağa çıkma yasağı ve gelir kaybına karşı sosyal yardım politikaları geniş ölçekte uygulanmıştır. Brezilya'da ise ekonomik faaliyetlerin devamı öncelikli görülmüş, salgına karşı Bolsonaro'nun söylemlerinde somutlaşan şüpheli ve inkârcı bir yaklaşım hâkim olmuştur. Ulusal sokağa çıkma yasağı kararının yokluğunda, bölgesel uygulamalar görülmüş, yine Bolsonaro'nun kontrolünde olmayan Kongre üzerinden yapılan lobcilik faaliyetleriyle bir takım acil yardım paketleri

açıklanabilmiştir. Pandemi politikalarındaki bu farklılaşmayı açıklamayı hedefleyen çalışma, alternatif bir perspektif olarak popülist yönetimlerin uzun dönemli olarak dayandığı iktidar bloklarına ve bunların politika önceliklerine odaklanmaktadır.

Latin Amerika'da 1980'lerden itibaren başa gelen popülist yönetimlerin neoliberal ekonomik modelle ilişkisi, literatürde neo-popülizm kavramı çerçevesinde incelenmiştir. Bu çalışmada ise kavrama eleştirel bir şekilde bakılmış, Arjantin ve Brezilya'da neoliberal ekonomi ile uyumlu çalışan ekonomik düzen ve bu düzenin dayandığı toplumsal meşruiyet kaynakları incelendiğinde, farklı dinamiklerin ortaya çıktığı görülmüştür. Brezilya'da popülist yönetim neoliberal politikalarından menfaat sağlayan ve yeniden dağıtım mekanizmalarına karşı olan üst-orta sınıfların ve finansal sermayenin desteğine bağlıdır. Arjantin'de ise bugünkü sol yönetim Peronist bir geleneği temsil etmekte, neoliberal düzen içinde refah uygulamalarına ve kalkınmacı politikalara sıcak bakan işçi sınıfının farklı kesitlerinin ve yerli burjuvazinin desteğine dayanmaktadır. Bu bağlamda, iki ülkedeki pandemi politikaları popülist yönetimlerin uzun dönemli koalisyonlarına ve sosyal tabanının beklentilerine göre şekillenmiştir. İlk bölümde hem küresel anlamda hem de popülist rejimler içerisinde pandemi politikalarına dair bugüne kadarki bulguları paylaşacaktır. İkinci bölümde öncelikle Latin Amerika'da popülizm ve neoliberal ekonomik sistem arasındaki ilişki neo-popülizm kavramı ekseninde incelenecektir. Daha sonrasında ise, sırasıyla Arjantin ve Brezilya'da neoliberal politikaların uygulanmasından bu yana farklı sınıf aktörleri arasındaki sosyal çatışma ele alınacak ve sol popülist liderlerin yükselişini sembolize eden "Pembe Dalga" dönemine de yer verilecektir. Son bölümde ise, popülizme dair bulguların ışığında, Arjantin ve Brezilya'da zıtlık gösteren pandemi politikaları ayrıntılı bir şekilde ve karşılaştırmalı olarak sunulacaktır. İki ülkede uygulanan kamu politikaları kapsamında, hem sokağa çıkma yasağı ve okulların kapatılması gibi fiziksel açıdan salgını önleyici uygulamalar hem de aynı ve nakdi yardım paketleri ele alınacaktır. Bununla beraber, iki ülkede politikaların hangi iktidar bloklarının beklentileri çerçevesinde şekillendiği gösterilecektir. Her iki ülkede de pandemi politikalarının daha bütünlüklü bir analizi için bu rejimlerin toplumsal dayanakları ve politika öncelikleri bu uzun dönemli dönüşümler üzerinden tartışılacaktır.

2. Pandemi Politikalarına Genel Bir Bakış

Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan Covid-19 hastalığının 2020 Mart ayında neredeyse tüm ülkelere yayılması ile birlikte, salgının önlenmesi adına devletler tarafından politika üretme süreçleri başlamıştır. Salgın için önemli bir dönüm noktası olan 2020 yılının Mart ayından Mayıs ayına kadar olan süreçte, devletler tarafından uygulanan ilk salgın politikalarına dair veriler göstermektedir ki, 188 ülkede de ortak görülebilecek ilk önlem, sınır kontrolüdür. Bununla beraber 177 farklı ülke tarafından ilk dönemde uygulanan ikinci bir politika da okulların kapatılması olmuştur (Cheng, Barceló, Hartnett, Kubinec, & Messerschmidt, 2020). Rapora göre bu dönemde sıkça tekrarlanarak uygulanan politikalar, maske, hastane altyapısı ve personel ihtiyacına karşılık gelen sağlık kaynaklarına dair uygulamalardır. Bu dönemde belirli politikaların diğerlerine göre daha önce ortaya çıkması ve daha fazla sıklıkla uygulanmasına bir açıklama olarak, uygulaması

zor ve maliyetli politikalara nazaran sınır kontrolü gibi görece kolay uygulanabilir politikaların devletler tarafından öncelikli tercih edilmesi gösterilmiştir (Cheng vd., 2020). Bu anlamda salgın politikaları konusunda ülkeler arasında yaşanan farklılaşmanın nedenlerinden biri olarak, uygulanacak politikaların maliyeti ve zorluğunu gösterebiliriz. Ekonomide durgunluk ve gelir kaybına neden olabilecek sokağa çıkma yasağı gibi salgın politikaları, tam bu nedenlerle devletler için uygulaması daha maliyetli bir politika örneği teşkil etmektedir. Buna paralel olarak sokağa çıkma yasağı, olağanüstü hal ilan edilmesi ya da farklı sektörlerde faaliyetlerin durdurulması gibi uygulamalar daha az ülke tarafından ve daha gecikmeli olarak uygulanmıştır (Cheng vd., 2020). Uygulanabilecek politikaların maliyeti üzerine yapılan bir başka çalışmada, gelişmiş Batı ülkeleri arasında sokağa çıkma yasağı uygulamaları karşılaştırılmıştır. ABD, Birleşik Krallık ve Almanya gibi ülkelerde sokağa çıkma yasağı uygulamalarının farklılaşması bu maliyet kavramı üzerinden açıklanmış ve her ülkenin bu tarz bir politika uygulandığında kaybedilen ekonomik zenginliğe dair parasal değer her ülke için değiştiği gözlemlenmiştir (Balmford, Annan, Hargreaves, Altoè, & Bateman, 2020).

Politikaları uygulama zorluğu ve maliyeti yanında ülkeye özgü faktörlerin de politika farklılıklarının oluşmasında etkili olduğu iddia edilmiştir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde karşılaştırmalı olarak salgın politikalarını inceleyen bir raporda belirtildiği üzere, bu iki kategorideki ülkeler arasında belirli dinamiklere bağlı olarak aynı politika yapma biçimlerini görmek mümkün değildir. Çalışmaya göre, gelişmekte olan ülkelerde sokağa çıkma yasaklarının, gelişmiş ülkelerde olduğu kadar etkili bir sonuç elde etmesi beklenemez. Sokağa çıkma yasağı sonucunda oluşan gelir kaybını telafi etme konusunda gelişmiş ülkelerin vatandaşlara para yardımları yapmak için yeterli bütçeye sahip olmaması, bu duruma temel bir neden olarak gösterilmiştir (Alon, Kim, Lagakos, & VanVuren, 2020). Gelişmekte olan ülkelerin Covid-19 salgın politikalarını belirleyen diğer dinamikler olarak, daha genç bir nüfus kompozisyonu, daha fazla sayıda kayıt dışı çalışan işçi, daha düşük sağlık sektörü kapasitesi ve aynı hanede farklı jenerasyonlardan insanların daha fazla bir arada yaşama durumu belirtilmiştir. Bu dinamiklere bağlı olarak, gelişmekte olan ülkelerde politikaların uygulanmasının daha zor olduğu vurgulanmış ve okulların kapatılması gibi nesiller arası bulaşma riskini engelleyen politikalar, bu ülkelerde önemli bir politika alternatifi olarak sunulmuştur (Alon vd., 2020).

Pandemi yönetimine dair bu bulgular göstermektedir ki, ekonomik koşullar politika yapım süreçlerinde önemli bir etkiye sahip olmuştur. Gerçekten de salgın koşulları bilhassa gelişmekte olan ülkeler olmak üzere tüm ülkeler için ciddi bir ekonomik krizi tetikleme riski taşımaktadır. Pandemi sürecinde önlemler gereği birçok işletmenin faaliyetlerinde azalmanın olması bir yandan arzı düşürürken diğer yandan tüketim alışkanlıkları ve harcamalar da bu süreçten olumsuz etkilenmiş ve talebi düşürmüştür. Hava taşımacılığı sektörü başta olmak üzere seyahat ve taşımacılık sektörleri pandeminin ekonomik etkilerini ilk hissedenler olurken; otomotiv, yakıt, elektronik ve tüketim maddeleri üreticileri gibi sektörler de başlıca etkilenen alanlar arasında gelmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde ise hem yabancı sermayenin ülkelere çekilmesi hem de likidite eksikliği ve kurda yaşanan baskılanma ülke ekonomilerinin finans sistemlerinde değer kayıplarına neden olmuştur (Durmuş & Şahin, 2020, ss.926-7).

Yine pandemi politikaları konusunda farklılaşmalara değinen bir başka çalışmada, yeniden seçim dönemi yaklaşan hükümetlerin, popüler desteği kaybetmemek adına sokağa çıkma yasağı gibi katı ve ekonomik olarak maliyetli pandemi politikalarından kaçındığı iddia edilmiştir. (Pulejo & Querubín, 2021, s.3) Ancak çalışmada belirtildiği üzere, yapılan niceliksel analizler yeniden seçim olgusunun pandemi politikalarının şekillenmesinde sadece %25'lik bir etkide bulunduğu ve dolayısıyla farklı faktörlerin incelenmesi gerektiğini göstermektedir (Pulejo & Querubín, 2021, s.14).

Dünya genelinde salgın politikalarının yanı sıra, son dönemde yükselişte olan popülist rejimlerin salgınla mücadele biçimleri de tartışma konusu olarak özel bir yer edinmiştir. "Halkı" temsil etmek iddiasında olan popülistlerin salgınla mücadelede ne denli başarılı olabileceği ve popüler desteklerini kaybetmeden bu krizden çıkıp çıkamayacakları özellikle belirleyici sorular olmuştur. Her ne kadar literatürde popülist rejimler belirli siyasal stratejileri üzerinden ortak bir zeminde ele alınsa da Covid-19 salgını sırasında popülist kabul edilen rejimlerin tümü salgına karşı benzer politika reaksiyonları göstermemiştir. Bunun karşısında, bir kısmını burada andığımız pek çok çalışma, özellikle sağ popülizm örneklerinde pandemi yönetiminin başarılı olmadığını iddia etmiş ve bunu sağ popülizmin doğası ile ilişkilendirmiştir. Bu anlamda popülist yönetimlerin pandemi politikalarını inceleyen literatürün sabit bir odakla sınırlı kaldığını söylemek mümkündür.

Popülist rejimlerin başarısız pandemi yönetimini konu alan çalışmaların temel birkaç argüman üzerinde durduğu söylenebilir. Bu noktada, pandeminin gerektirdiği politikaların "popülizmin zayıflıklarını" dışa vurduğu iddiası karşımıza çıkmaktadır (Bufacchi, 2020, s.1). Bu zayıflıkları açıklayan Bufacchi, popülist stratejinin beslendiği ırk, etnisite, din temelli ayrışmaların pandemi döneminde öneminin kalmayacağını ve popülistlere güç sağlamayacağını belirtmiştir. İkinci olarak, Bolsonaro ve Trump gibi liderlerin salgını hafife alan yaklaşımlarının ve popülistlerin bilimsel bilgi karşısında konumlanmasının, ciddi salgın politikalarına ihtiyacın olduğu zamanlarda başarısızlık imajı yaratacağını iddia etmiştir. Son olarak, Avrupa Birliği düşüncesi karşısında ulusçu bir siyaset izleyen popülistlerin, salgın dönemi sonrasında aynı stratejiden faydalanamayacağını belirten Bufacchi, salgınla mücadelede tek başına ulusal yönetim ve ekonomilerin yeterli olmayacağına dair bir kanının güçlendiğini söylemiştir. (Bufacchi, 2020, s.4) Popülist rejimlerin salgın karşısında güç kaybedeceğine dair iddiaların özellikle aşırı örnekler olarak görülebilecek Bolsonaro ve Trump yönetimleri üzerine temellendiği söylemek yanlış olmayacaktır. Ayrıca son dönemde Trump'ın seçimleri kaybetmesi ve Brezilya'da sol siyasetin Bolsonaro karşısında tekrar gündeme gelmesi bu iddiaları güçlendirir niteliktedir.

Yine sağ popülist rejimlere odaklanan bazı çalışmaların özellikle bu rejimlerde ortaya çıkan, salgına dair ortaya atılan farklı spekülasyon iddialara odaklandığını söylemek mümkündür. Reuters bünyesinde yapılan bir çalışmada, ideoloji farkı gözetmeksizin popülist tutumlarla Covid-19 salgınına dair komplo teorileri arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Özellikle sağ popülist rejimlerde hem yönetim hem de rejimin destekçileri tarafından salgına dair komplo teorilerinin taraftar bulduğunu söyleyebiliriz. Örneğin dönemin A.B.D başkanı Donald Trump, Covid-19 aşısı geliştirme sürecinin "derin devlet" olarak adlandırdığı bir yapı tarafından sekteye uğratıldığını

iddia etmiştir (Reuters Staff, 2020a). Benzer şekilde, açıkça sağlıktan ziyade ekonominin devamlılığını ön plana koymuş olan Brezilya Başkanı Bolsonaro, salgını “ufak bir grip” olarak tanımlamış ve dünyada salgına dair gerçeğin doğru yansıtılmadığını iddia etmiştir (Borges, 2020).

Ancak bu durum sağ popülist rejimlerin tamamı için geçerli değildir. Mudde'nin belirttiği üzere, Bolsonaro ve Trump, pandeminin gerçekte daha az tehlike içerdiğini iddia ederek bir strateji belirlemişlerse de, hem genel anlamda popülistler hem de özel olarak sağ popülist rejimler için ortak bir pandemi politikasından bahsetmek mümkün değildir. Hindistan'da Narendra Modi ve Macaristan'da Viktor Orban yönetimlerinin salgını yönetmekte görece olarak proaktif olduğunu dile getiren Mudde, Meksika'da Obrador yönetimindeki sol popülist rejimin Bolsonaro'dan daha iyi bir örnek teşkil etmediğini belirtmiş ve sol-sağ popülizm ayrımının da pandemi politikaları konusunda belirleyici olmadığını vurgulamıştır (Mudde, 2020). Bu noktada popülist rejimlerin pandemi politikalarına farklı perspektiflerden bakmak, bahsedilen eksikliği doldurmamızı sağlayacaktır.

Ağırlıklı olarak proaktif politikalar izlemeyen sağ-popülist yönetimleri konu edinen çalışmaların yanı sıra, karşılaştırmalı olarak sağ ve sol popülist örnekleri barındıran çalışmaların varlığından da söz etmek gerekmektedir. Bu çalışmalar genel olarak popülist rejimleri pandemi yönetimleri üzerinden kategorize ederek farklılıkları temellendirmeye odaklanmıştır. Örneğin sağ ve sol eğilimli olmak üzere toplam 16 rejim incelemesi sunan bir çalışmada, popülist rejimlerin heterojen bir pandemi yönetim biçimi sergilediği gösterilmiştir. Yönetimde veya muhalefet konumunda olan popülist hareketlerin sokağa çıkma yasağına karşı farklı konumlandığını söylemek mümkündür. Örneğin Almanya'da sokağa çıkma yasağı otoriter bir karar olması gerekçesiyle eleştirilmiş, Hollanda'da ise hükümet popülistler tarafından yeterince önlem almamakla suçlanmıştır (Katsambekis & Stavrakakis, 2020, s.6). Sol ve sağ popülizmlerin pandemi politikaları konusunda ciddi bir farklılığa sahip olduğu iddia edilen rapora göre, İspanya'da Podemos hareketi ve Arjantin'de Alberto Fernández'in temsil ettiği sol popülist siyasette sosyal bütünlük ve kırılgan kesimlerin korunması gibi politikalar ön plana çıkmıştır. Diğer yandan ABD ve Brezilya gibi sağ popülizmlerde, ekonomik istikrarın devamı ve salgının hafife alınması öncelikli politika tercihi olmuştur. Bu farklılaşmaya bir açıklama olarak raporda, popülizmlerin sabit bir doğasının olmadığı ve ideolojik farklılaşmaların pandemi reaksiyonlarında belirleyici olduğu vurgulanmıştır (Katsambekis & Stavrakakis, 2020).

Yine başka bir raporda, popülist rejimlerin bilimsellik karşıtı bir tavırla salgını basite indirgediğine dair iddialara cevap verilmiş ve incelenen 17 popülist hükümetten 12'sinin salgın karşısında aktif bir politika benimsediği gösterilmiştir. (Meyer, 2020) Popülist rejimleri salgın politikaları üzerinden proaktif ve indirgemeci olarak ikiye ayıran çalışmada, proaktif davranan popülist rejimler de kendi içlerinde liberal ve anti-liberal politikalar benimseyenler olmak üzere iki alt kategoriye ayrılmıştır. Pandemiye önemsiz bir kriz olarak yaklaşan popülist rejimler arasında, Trump ve Bolsonaro gibi sağ popülist liderlerin yanı sıra, Andrés Manuel López Obrador ve Daniel Ortega'nın temsil ettiği ve işçi sınıfına odaklanan sol popülizm örneklerinin de bulunması önemli bir bulgudur. Bu bulgu, sağ veya sol bir ideolojiye sahip olmanın, pandemi politikalarını

belirlemede tek başına açıklayıcı olmadığını göstermektedir. Bunun yanı sıra, salgında proaktif bir yönetim benimseyen sağ popülist liderlerin tespiti de yine sağ-popülist rejimler konusunda da bir genelleme yapılmaması gerektiğini göstermektedir. Viktor Urban ve Narendra Modi yönetimleri, proaktif ve anti-liberal politikaları uygulayan örnekler olarak gösterilmiş ve bu kategorideki rejimlerin ortak özelliği olarak, “kültürel popülistler” olarak ülkelerdeki etnik veya dinsel farklılıklar üzerinde halk ve elitler arasında bir ayırım yaratmaları vurgulanmıştır (Meyer, 2020).

3. Arjantin ve Brezilya'da Popülizmin Toplumsal Dayanakları

Görüldüğü üzere, salgının ortaya çıktığı dönemden itibaren yapılan çalışmalar salgın politikalarının izlediği yol konusunda önemli bulgular sunmuştur. Bu bağlamda popülist rejimler konusunda çalışmalar, aslında popülistlerin pandemi yönetimi konusunda benzer bir profile sahip olmadığını ve bu durumun açıklanabilmesi için farklı perspektiflere ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Bu durumda, popülist rejimlerde salgın yönetimini hangi dinamikler üzerinden incelemeliyiz?¹ Çalışmanın bundan sonraki kısmı bu soruya yanıt arayacaktır. Seçilen ülke örneklerinde salgın yönetimini şekillendiren dinamikleri anlamak için öncelikle, Latin Amerika'nın genelinde 1980'ler sonrasında gözlemleyebileceğimiz neo-popülizm olgusunu incelemek gerekecektir. Popülizmin tarihsel olarak farklılaşan doğası üzerinden, popülist yönetimlerin her dönemde ve her ülkede farklı ekonomik gelişim modellerinin etkisinde ve farklı sınıflarla kurdukları ittifaklar yoluyla şekillendikleri ve dolayısıyla da ülkeye özgü birtakım dinamiklere sahip olabildikleri gösterilecektir. Bu anlamda iki ülke arasındaki farklılıklar, sadece siyasi spektrumun neresinde konumlandıkları (sol-sağ popülizm) üzerinden değil, yerel dinamikleri açısından işlenecektir. Bu yerel dinamiklerin dönüşümü, bahsi geçen Pembe Dalga döneminden itibaren izlenerek bugünün Arjantin ve Brezilya'sında iktidar bloğuna ve politika önceliklerine ışık tutulacaktır.

3.1. Latin Amerika'da Popülizm

Cammack'e göre, Latin Amerika'da popülizmin tarihi, İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan ithal ikameci ve kalkınmacı devlet politikalarına ve bu politikaları yürüten popülist hükümetlere dayanmaktadır. Literatürde “klasik popülizm” olarak karşımıza çıkan ve örneklerini Arjantin'de Juan Peron ve Brezilya'da Getulio Vargas hükümetlerinde görebileceğimiz bu dönemin popülist rejimleri, 1929 sonrasında Büyük Buhran ile çökmüş ihracata dayalı klasik liberal politikaların bir sonucu olarak görülebilir. Bu krizin karşısında çözüm olarak, Latin Amerika genelinde devlet müdahalesinin ve endüstrileşmenin merkezde olduğu, ulusal kalkınmacı bir ekonomik gelişim modeli kurulmuştur. Büyük Buhran öncesinde kurulu olan liberal oligarşi temelli kurumlar ise bu

1 Literatürde, salgın yönetimi konusunda farklılaşmaları inceleyen alternatif çalışmalar da mevcuttur. Örneğin Greer ve diğerleri, bu farklılaşmada dört temel faktörün etkili olduğunu belirtmişlerdir: Kriz yönetiminde sosyal politikalar, devlet kapasitesi, rejim tipi ve siyasal kurumların yapısı (federalizm, başkanlık sistemi v.b.) (Greer, King, da Fonseca, & Peralta-Santos, 2020)

ulusal kalkınmacı proje karşısında bir alternatif sunamamış ve halkın büyük çoğunluğunu temsil etmekten uzak kalmıştır. Böylece popülist politikacılar, bu halk kitlelerini kurulu kurumları aşarak mobilize etmiş, hükümete gelerek bu yeni politikaların yürütücülüğünü üstlenmişlerdir (Cammack, 2000, s.156). Arjantin'de Juan Perón ya da Brezilya'da Getúlio Vargas hükümetlerinin dayandığı toplumsal kesimler, kentli işçi sınıfı ve taşra orta-alt sınıflardan oluşmuştur. Bununla beraber, dönemin endüstrileşme merkezli ekonomik büyüme modeline uygun olarak, popüler desteğin sanayi burjuvazisi ve işçi sınıfı arasında bir ittifaka dayandığını da söyleyebiliriz (Weyland, 1996, s.5). Yerli pazarın gelişiminin başat aktörleri olan bu sınıf kesitleri, 1960'lara kadar süren bu ekonomik modelin getirilerinden en çok faydalanan, popülizmin hitap ettiği kitleleri oluşturmuştur.

1980'lerde ise petrol krizinin artçı etkileri gibi küresel anlamda yaşanan gelişmeler ve sermayenin gittikçe daha fazla uluslararasılaşmasının yanı sıra, Latin Amerika'da enflasyon problemi ve ithal ikameci ekonominin yetersiz kalması kalkınmacı politikaları zora sokmuştur. (Weyland, 1996, s.8) Bu bağlamda, klasik popülizmin dayandığı sermaye birikim rejiminin krize girmiş olması, yeni bir ekonomik modele duyulan ihtiyacı baskın hale getirmiştir. Buna paralel olarak, neo-popülizm tanımına dahil edilen bir dizi popülist lider, ülkelerinde neoliberal dönüşümlerin yürütücüleri haline gelmiştir. Örneğin, Arjantin'de Carlos Menem yönetimi (1989-99) hükümete geldikten sonra neoliberal yapısal düzenleme planını uygulamıştır. Yine benzer bir biçimde Brezilya'da Collor de Mello (1990-92) hükümeti de, krizden sorumlu tuttuğu yerleşik oligarşiye karşı neoliberal politikaları benimseyen bir yönetim anlayışı uygulamıştır (Conniff & Roberts, 2012, s.13).

1980'lerden itibaren ortaya çıkan neo-popülist siyasetçilerin neoliberal politikaları benimsemesi, aslında Latin Amerika'da ithal ikameci dönemle eşleştirilen bir popülizm tanımının dışına çıkmaktadır. Klasik dönem popülizmi üzerine çalışan bağımlılık teorisi (dependency theory) yazarları, popülizmi ithal ikameci dönemde siyasete yeni dahil olan işçi sınıfının ve orta sınıfın yeniden dağıtım politikaları ile sisteme entegre edilmesi ve desteklerinin alınması olarak görmüştür (Erickson & O'Donnell, 1975). Doğal olarak böyle bir perspektifle, bu dönemin ekonomik gelişim sürecine özgü görülen popülist politikaların, neoliberal dönemde devam etmesi olanaksız hale gelmektedir. Neoliberalizm gibi bütçe kısıtlamaları ve sosyal harcamalara kesintiler getiren bir ekonomik modelin, yeniden dağıtımçı politikalarla bir arada var olamayacağı, temel bir argüman olarak sunulmuştur.

Ancak Weyland, popülizmin belirli bir ekonomik modelle eş tutulmaması gerektiğini vurgulayarak, kavrama tamamen politik bir strateji olarak yaklaşmıştır. Ona göre neo-popülizm, neoliberal politikalarla ve yeni sınıf kesitlerinin desteğiyle de var olabilecek bir yapıdır. Bu anlamda klasik popülizmle neo-popülizmin ayrıldığı temel noktalardan biri, ilkinin sanayi işçi sınıfına ikincisinin ise bu ithal ikameci dönemin kaybedenleri olarak görülebilecek ve sistemin dışında kalmış kentli kayıt dışı çalışan kesim ve kırdaki yoksullara dayanmasıdır (Weyland, 1996). Weyland'a göre neoliberalizm ve neo-popülizm birçok boyutta benzerlikler taşımaktadır. Bu anlamda aslında birbirini dışlamak yerine birbiriyle uyumlu olarak çalışabilen iki olguyu temsil

etmektedir. İlk olarak her ikisi de enformel sektöre hitap ederek onların desteğini toplamaktadır. İthal ikameci dönemin yeterince iş yaratamaması sonucunda enformel sektörde çalışanlar ve askeri rejimler dönemine kadar toprak sahiplerinin kontrolü altında olan kırsal yoksul kesim, hem neoliberalizmi hem de neo-popülizmi destekleyen temel toplumsal bloğun parçalarıdır. Yine benzer bir şekilde, hem neo-popülizm hem de neoliberalizm, ithal ikameci dönemde belirli imtiyazlar kazanmış ve belirli ölçüde özerklik kazanmış işçi sınıfına ve işletmelere karşı birlik olmayı temsil eder. Bununla beraber, yine her ikisi de kurulu siyasi partileri ve aktörleri bir “düşman” olarak betimlemekte ve bunların karşısında neoliberalizmden ve ihracat odaklı ekonomiden en çok kazanacak küçük işletmeleri, devletle imtiyaz ilişkileri içinde olan kesimlerin karşısında konumlanmaktadır. Bu noktada her iki akımın da kurulan bu “biz-onlar” denkleminde benzer taraflarda yer aldığını söyleyebiliriz (Weyland, 1996, ss.13-15).

Literatürde popülizmi belirli bir ekonomik yapıyla eşleştirmeyen yaklaşım ve tanımlara rastlamak mümkündür. Örneğin Cammack, popülist siyasetin, bir sermaye birikim rejimi içerisinde siyasal iktisat ve siyasal kurumlar arasındaki bağ üzerinden okunması gerektiğini belirtmiştir. Ona göre neoliberal ekonomik düzene geçilmesi örneğindeki gibi önemli konjonktürel değişimler, yeni düzenin kurulabilmesi ve desteğin kazanılabilmesi adına popülist siyaset biçimine bir işlev kazandırmaktadır (Cammack, 2000, ss.154-155). Benzer bir biçimde farklı popülist dalgaların yükselişini konjonktürel dönüşümlerle ilişkilendiren Roberts, neo-popülizm ve klasik popülizmin farklılıklar kadar benzerlikler de barındırdığını iddia etmiştir. Roberts' a göre, her ne kadar klasik ve neo-popülist dalgalar ortaya çıktıkları sermaye birikim rejimleri ve büyüme modelleri açısından farklılıklar barındırsa da, temelde dönüşüm ve kurumsal kriz süreçleri sırasında görülen sosyal ve ekonomik dışlanma gibi sorunlara bir reaksiyon olarak ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda popülizm, belirli ekonomik sistemlerle ilişkilenebilsin, “kabaca bir şekilde ‘halk’ olarak tanımlanan kitlelerin yukarıdan aşağı bir biçimde siyasi liderler tarafından mobilize edildiği ve seçkinlere karşı müdafaa edildiği” bir olgu olarak tanımlanabilir (Roberts, 2007, s.5). Roberts'ın deyişle bu tanım, ekonomik ve sosyal politikaları popülizmin tanımında başat bir faktör olmaktan çıkarmakta ve popülizmin farklı araçlardan faydalanarak kitleleri mobilize edebileceği ve çeşitlilik gösterebileceğini kanıtlamaktadır (Roberts, 2007, ss.5-6).

Roberts'ın neo-popülizm'i de içine alan bu popülizm tanımı, popülizmi ideolojik bir perspektiften tanımlayan Mudde gibi yazarlarla paralel görünmektedir. Mudde, popülizmi “toplumu ‘gerçek halk’ ve ‘yozlaşmış seçkinlerden’ ibaret gören ve siyaseti halkın genel iradesini temsil edecek şekilde tasarlayan bir ideoloji” olarak tanımlamaktadır (Mudde, 2004, s.543). Bununla beraber, popülistler tarafından kimlerin “seçkinler” ve “halk” içerisine dahil edileceği, iktidarın ideolojik eğilimleri ile ilişkilendirilmiştir. Bu noktada, sol ve sağ popülizme dair sınıflandırmalar gündeme gelmektedir. Sol popülist partiler üzerine çalışan March, bahsi geçen partilerin sosyo-ekonomik sorunlara odaklandığını ve seçkinleri sadece sermayedarların ekonomik menfaatlerine hizmet etmekle suçladığını vurgulamaktadır. Bunun karşısında ise, işçi sınıfı ve çalışan kesimi “gerçek halk” kitesi olarak görmektedir. (March, 2007) Sağ popülist partiler ise otoriterlik ve nativizm üzerine kurulu bir programla hareket etmekte, ulusun bir parçası olarak görülmeyen grupları ise (örneğin göçmenler) bir tehdit olarak kurgulamaktadır. (Mudde, 2007)

Bugüne kadar yapılan sol ve sağ popülizm karşılaştırmaları içerisinde Mudde ve Kaltwasser'in çalışması önemli bir yer edinmiştir. Latin Amerika'daki sol popülizm ile Avrupa'nın sağ popülist örneklerini karşılaştıran yazarlar, her iki olgunun da seçkin karşıtlığı, liberal demokrasiye karşı güvensizlik ve referandum merkezli siyaset konusunda ortaklaştığını belirtmektedir. Bununla beraber, sol popülizm ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda kapsayıcı politikalarla eşleştirilirken, sağ popülizm belirli grupları halkın bir parçası olmamak üzerinden dışlayıcı bir özelliğe sahiptir. İlk ayrıma paralel olarak, sol popülizm temel olarak sosyo-ekonomik sorunlar ve eşitlik gibi bir gündeme sahipken, sağ popülizm etnisite ve kimlik konularına odaklanmaktadır (Mudde & Rovira Kaltwasser, 2013, s.158).

Çalışmanın örneklemini oluşturan Arjantin ve Brezilya'da popülizme özgü dinamiklerle karşılaşmak mümkündür. Arjantin'de bugün yönetimde olan Alberto Fernández hükümeti, daha öncesinde de belirtildiği üzere Peronist geleneğin devamını temsil etmektedir. Popülizm ve Peronizm arasındaki ilişkiyi inceleyen Munoz, seçimle yönetime gelen Peronist liderlerin "halkın gerçek iradesini" yansıtır biçimde kurgulandığını ve siyasi programın ulusal bir mesele haline getirildiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, yönetimin dışında kalan seçkinler, ordu ya da IMF gibi birçok aktörün, siyasetin meşru alanının dışında tutulduğunu da eklemektedir. Yazarın popülist bir özellikle olarak vurguladığı bir diğer dinamik de siyasetçilerin kendilerini kurulu düzen ve kurumsallık karşıtı olarak kurgulamasıdır. Siyasi seçkinler grubuna ait olmadıklarını vurgulayan siyasetçiler, kendilerini sıradan halkın bir parçası olarak tanımlamış, yönetim süresince de yozlaşmış olarak betimledikleri kurumları aşarak hukukun üstünlüğünü bypass etmişlerdir (Munoz, 2018: s.21). Bir sonraki bölümde daha ayrıntılı gösterileceği üzere, sosyo-ekonomik sorunlara ve ittifakı içerisindeki farklı sınıf kesitlerini kapsayıcı sosyal politikalarla şekillenmiş gündemine bağlı olarak Fernández hükümeti sol popülizm tanımıyla örtüşmektedir.

Brezilya'da ise Bolsonaro hükümeti birçok yazar tarafından sağ popülizm örneği olarak kabul edilmiştir. (A. Barros & Wanderley, 2020) Bolsonaro'nun seçim kampanyası boyunca söylemleri üzerine çalışan Junior ve Gagliardi, popülizm tanımıyla örtüşen özellikleri sıralamaktadır. Onlara göre, Bolsonaro kampanyası boyunca dini değerlere sıkça atıfta bulunarak dini duygulara hitap etmeye çalışmış, bu anlamda da kilisenin desteğini kazanmıştır. Aile değerleri üzerinden siyasi bir söylem oluşturan Bolsonaro, LGBT+ hakları ve feminizm gibi birçok harekete karşı çıkmıştır. Bir diğer unsur olarak da, daha önce yönetimde olan İşçi Partisi'ni şeytanlaştırıcı söylemleriyle halk kitlesinin iradesi karşısında konumlandırılmıştır. Son olarak, vatan ve vatanın tehditlerden korunması, Brezilya bayrağı ve milli futbol takımının

Renkleri gibi birçok milliyetçi sembolün kampanya sırasında kullanıldığı gözlemlenmiştir. (Feres Júnior & Gagliardi, 2021, ss.97-99). Mudde ve Kaltwasser'in altını çizdiği Avrupa'daki etnisite üzerinden kimlik vurgusuna alternatif olarak, Brezilya'da kültürel bir kimlik vurgusu olduğunu ancak milli değer ve sembollerin ön plana çıkarılması ve seçkinlere karşı kurulan söylem açısından sağ popülizm dinamiklerinin Brezilya'da mevcut olduğunu söyleyebiliriz.

Neo-popülizm üzerine yapılan birçok çalışma, 80'ler ve 90'larda yükselen ilk popülist rejimlere odaklanmış ve klasik popülizmden farklılaşan biçimlerine ve toplumsal dayanaklarına dair güçlü açıklamalar getirmiştir. Ancak 2000'li yıllarda neoliberal politikaların yarattığı ekonomik sorunlara bağlı olarak sol popülizmin güç kazanmasıyla önemli dönüşümlerin yaşandığını söylemek gerekir. 2000'li yıllarda birçok ülkede yaşanan ekonomik kriz, uygulanan neoliberal kemer sıkma politikalarına karşı bir toplumsal muhalefet yaratmıştır. Birçok Latin Amerika ülkesinde mobilize olan neoliberalizm karşıtı gruplar özelleştirmeler, fiyat ve ticaret serbestisi ve yeniden yapılandırma politikalarına karşı çıkmışlardır. Bu mobilizasyonda kayıt dışı çalışanlara kıyasla birtakım güvencelere ve sendika üyeliği sayesinde örgütsel güce sahip olan devlet memurlarının önemli bir aktör olduğu vurgulanmıştır (Andreas, 2012, s.183). Neoliberal politikaların uygulanmaya başladığı ilk dönemden itibaren toplumsal güçler hep bir direniş halinde olmuş, 1990'larda yaşanan krizler ve sivil toplumun tekrardan harekete geçmesiyle bir dizi ülkede sol hükümetler yönetime gelmişlerdir (Andreas, 2012). Pembe Dalga olarak adlandırılan bu dönemdeki sol popülist yönetimler, yaşanan ekonomik krizlere karşı büyüme odaklı planlama politikaları ve nakit transferleri gibi yeniden dağıtım mekanizmalarını kullanmış ve önceki dönemlere nazaran refah koşullarında ve ekonomik büyümede önemli gelişmeler kaydetmişlerdir (Loureiro, 2018). Ancak neo-kalkınmacı politikaların da krize girmesiyle Bolsonaro gibi sağ popülist siyasetçiler tekrar güç kazanmış ve halk desteğini kazanarak yönetime geçmişlerdir.

Neo-popülizm tartışmalarının gösterdiği üzere, Latin Amerika'da popülizm farklı dönemlerde, farklı konjonktürel oluşumlar ve bunların içerisinde başat aktör olarak yer edinen sınıf kesitlerinin desteğine dayanmaktadır. Ayrıca bulgular, 1980'lerden itibaren ortaya çıkan popülist yönetimlerin her zaman sabit bir ekonomik büyüme modeli ve yine sabit bir sınıf kompozisyonuna dayanmadığını da göstermektedir. Bu nedenle Weyland gibi yazarların tasvir ettiği neo-popülist siyaset ve sınıf ittifakları, popülizmin değişime açık doğasına dair ipuçları verirken, bugünün rejimlerini anlamakta da yetersiz kalmaktadır. Arjantin ve Brezilya'da neoliberal politikaların benimsemesinden bu yana, farklı sosyal hareketler ve aktörler güç kazanmış, sağ ve sol popülizm üzerinden seçimlerde yoğunlaşan çatışma siyasal anlamda önemli değişimler yaratmıştır. Arjantin'de 2019 yılında sağ popülist yönetimin yerine sol popülist Fernandez'in, Brezilya'da ise tam tersi şekilde yolsuzluk iddiaları ile güç kaybeden sol popülist yönetimin yerine 2018'de sağ popülist Bolsonaro'nun başkan olması, aslında uzun süredir neoliberal ekonomik sisteme dair yaşanan çatışmanın farklı iki çıktısını temsil etmektedir. Bir sonraki bölümde 2000'li yılların başında Pembe Dalga olarak anılan ve temelde neoliberal sistemin politikalarına muhalif olan sol popülizmin yükselişi ile başlayan bu çatışma süreci ve bugüne kadar yaşadığı dönüşümler her iki ülke örneğinde incelenecektir.

3.2. Arjantin

2002'de yaşanan ekonomik krizden bu yana IMF programı uygulayan ve son dönemde de dış borçlanma sorunu yaşayan Arjantin, neoliberal ekonomik sisteme entegrasyonundan itibaren

daha öncesinde belirttiğimiz sosyal çatışmanın okunması açısından önemli bir deneyim sunmaktadır. Bugün Arjantin yönetimindeki Fernandez hükümeti birçok anlamda, Pembe Dalga olarak da adlandırılan ve neoliberal politikalara muhalefeti yansıtan sol popülist bir dönemin devamı niteliğinde görülebilir. Arjantin’de Nestor Kirchner (2003) ve Cristina Fernandez de Kirchner’in (2007 ve 2011) temsil ettiği Pembe Dalga, neoliberal yapısal düzenlemelerin yarattığı krize karşı mobilize olan kesimlerin desteğini almıştır. Kirchner dönemlerinde sendikalarla yapılan müzakereler sonucunda kayıtlı işçilerin maaşlarında önemli iyileşmeler yapılmıştır. Etchemendy ve Collier’in “yeni parçalı-korporatizm” olarak betimlediği bu olgunun sonucunda, özellikle Peronist sendikaların güçlü olduğu sektörlerde gerçekleşen bu dönüşümler, açık bir şekilde Peronist geleneğin devamını simgelemektedir. (Etchemendy & Collier, 2007, s.378) Ancak örgütlü işçi sınıfının yanı sıra, Kirchner dönemlerinde kamu sendikaları, işsizler hareketi (piquetero), insan hakları hareketleri ve yerli sanayi burjuvazisinin bir bölümünü içine alan heterojen bir aktörler grubunun taleplerine de karşılık verilmiştir. Bu aktörler devlet aygıtı içerisine yerleştirilerek yaşanan sosyal çatışma kurumsallaştırılmış ve böylece yöneten bloğun içinde söz sahibi olmuşlardır (Grigera, 2017, s.448). Kirchner hükümetleri ihracat ürünlerinde gerçekleşen fiyat artışları ve kur ayarlaması sayesinde, neoliberal politikalar karşısında yeniden dağıtımçı mekanizmaları kullanacak kaynakları elde etmiştir. Ancak bu süreçte özellikle kayıt dışı sektörde istihdam artışı yaşanmış ve sosyal güvenlik sistemi yerine nakit transfer sistemleri ile sosyal koruma politikaları sağlanmaya çalışılmıştır (Grigera, 2017, s.449).

Bu yönleriyle Arjantin’de Kirchner yönetimleri, kalkınmacı bir çizgiyle “anti-liberal” bir ekonomik modelin ülkedeki reformist güçlerin desteğiyle hayata geçirildiği bir dönem olarak görülebilir (Monedero, 2019, s.27). Alternatif bir okuma olarak, Grugel ve Riggiozzi, Kirchner yönetimlerindeki ekonomik yapılanmayı Latin Amerika’da devletlerin daha merkezi bir rol oynadığı ve ihracat endeksli bir büyüme modeli öngören post-neoliberalizm olgusuyla açıklamaktadır. Neo-liberal dönemde bir yandan vergilendirme ve yerli pazarın ihracat endeksli büyüme için korunması söz konusuysen, diğer yandan özellikle Arjantin’de yerli üreticiler, işçiler ve kamu sektörünün bir ittifak halinde uzlaştırılması söz konusu olmuştur. Bu anlamda sadece ekonomik büyüme modelinde değil, devlet ve vatandaşlık ilişkilerinin de yeniden tanımlandığı bir projeden bahsetmek mümkündür (Grugel & Riggiozzi, 2012). Monedero’ya göre, Kirchner dönemlerinde kapitalist topluma özgü çatışmalar tekrardan kendini göstermiş ve Peronist deneyime öncülük eden sınıf ittifakları dağılmaya başlamıştır. Önemli bir kırılma noktası olarak, Nestor Kirchner’den sonra başkanlık yapan Cristina Fernandez de Kirchner döneminde tarım ürünlerindeki ihracat vergilerinde yapılan artış, çiftçiler ve üst-orta sınıflar arasında yeni bir karşı ittifaka neden olmuştur (Monedero, 2019).

2015 yılında yapılan seçimlerde sağ popülist Mauricio Macri seçimleri kazanmış ve Arjantin’de sol popülizmin yönetimi son bulmuştur. Murillo ve Zarazaga’ya göre, Macri’nin seçimleri kazanmasında rol oynayan en önemli dinamik, Kirchner hükümetlerinin toplumsal dayanağını oluşturan Peronist ittifakın dağılmasıdır. Kirchner hükümetleri döneminde uygulanan ve özellikle yoksul kesimlerde refah artışı hedefleyen sosyal yardım programları, Pembe Dalga dönemi boyunca Peronizmin geleneksel destekçileri olmuş mavi yakalı çalışanlar ve işçi

sendikaları tarafından, vergi gelirlerinin ağırlıklı olarak bu kesimler için harcandığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Bu anlamda rejimin iktidar bloğunu oluşturan kesitler arasında çıkar çatışması ortaya çıkmış, ittifaktan kopan kesiti temsil eden mavi yakalı çalışanlar ve işçi sendikaları ise 2015'te Kirchner'e alternatif sol aday Sergio Massa'ya oy vermişlerdir. Özellikle Kirchner hakkında açılan yolsuzluk davaları medya tarafından yoğun bir şekilde resmedilmiş ve bu durum Macri için önemli bir seçim propagandasına dönüşmüştür (Murillo & Rodrigo Zarazaga, 2020, s.131).

Macri'nin seçmen tabanının çekirdeği ise ülkenin gelir seviyesi daha yüksek bölgelerinden oluşmuştur. Peronist yönetim boyunca uygulanan politikardan rahatsızlık duyan kesimler arasında bulunan çiftçiler, kentli orta sınıflar ve medyanın önemli bir kısmı da 2015 seçimlerinde Macri'yi desteklemiş ve Kirchner'in adayı Daniel Scoli'ye oy vermemiştir. Kamu sektörü ve enformel ekonomide çalışanlar ile işsizleri içine alan ve görece yoksul bölgelerde yaşayan kesimler ise Arjantin'de Peronizmin uzun dönemli seçmen tabanını oluşturmuş ve 2015'te Kirchner'in adayını desteklemiş, daha sonra ise 2019 yılında bugünkü devlet başkanı Fernandez'in destekçileri olmuşlardır (Murillo & Rodrigo Zarazaga, 2020, s.128).

Arjantin'in bugünkü devlet başkanı Alberto Fernandez, 10 Aralık 2019'da, Covid-19 salgının başladığı dönemin hemen öncesinde yönetime gelmiştir. Fernandez'in seçimi kazanmasındaki temel etken ise dağılmış olan Peronist kesitlerin, kendisinin liderliği altında tekrardan birleşerek "Frente de Todos" adıyla yeni bir Peronist ittifakta tekrar bir araya gelmesidir. Fernandez seçim kampanyasının önemli bir stratejisi, Peronizmden kopan işçi sendikaları ve Buenos Aires çevresindeki 10 farklı eyalet valiliği kapsayan güçleri ittifaka dahil etmek olmuştur. Bu kesimlerin geleneksel olarak Peronizmi destekleyen yoksul bölgelerdeki kesimlerle yeni ve heterojen bir ittifak altında tekrar bir araya gelmesi sonucunda Fernandez seçimleri kazanmıştır. Heterojen bir ittifakı yönetmenin gerekliliklerini yansıtır biçimde, Kirchner çizgisindeki gruplar yasama organlarında önemli bir yer tutarken Massa'yı desteklemiş kesimler ise alt mecliste baskın konumdadır (Murillo & Rodrigo Zarazaga, 2020, s.132).

Görüldüğü üzere Arjantin, Pembe Dalga deneyiminden bu yana sağ ve sol popülizm ikileminde şekillenen bir siyasi tarihe sahiptir. Macri'den sonra tekrardan Peronist güçlerin yükselişe geçmesi, Peronizmin Arjantin siyasetindeki yeri üzerine düşünmeyi zorunlu kılmaktadır. Bu noktada Medina, ülkede ekonomik stabilitenin ve görece büyümeyle geçen yılların Peronist parti yönetiminde gerçekleştiğini ve kolektif hafızada bu deneyimle yer aldığını vurgulamaktadır. Ona göre, yoksul kesimler Peronist yönetim altında kendilerini kapsayan politikalar nedeniyle görece refah içinde yaşamış ve bu nedenle Fernandez seçimler sırasında bu kesimlerden önemli oranda destek almıştır. (Abal Medina, 2020) Medina'nın bu konuda vurguladığı bir diğer nokta da toplumsal hareket ve sendika üyelerinin birçoğunun Peronist hareketle ilişkilendirilmiş olmasıdır. Ona göre, seçime giden süreçte Arjantin'deki kurumlar ve aktörler sosyal talepleri temsil etme ve kurumsallaştırma konusunda bölgedeki diğer ülkelerden daha başarılı olmuştur. (Abal Medina, 2020, s.151) Bu bağlamda, bugün Arjantin yönetimi ile kendisini destekleyen sosyal tabanın arasında organik bir bağ olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Fernandez, kendisinden önce yönetimde olan neoliberal/muhafazakâr blokun dış borçlanma ve yüksek enflasyonla sonuçlanan politikalarına karşı sol Peronist geleneği devam ettireceğini açıkça göstermiştir. Yerli pazardaki hakları genişleterek sosyal adalet odaklı politikalar yürüten Fernandez, önceki yönetimin kemer sıkma politikalarının sonucu olarak sekreterlik düzeyine getirilen Sağlık, Çalışma, Bilim ve Teknoloji gibi bakanlıkları tekrar şekillendirmiştir ve özellikle gecekondü mahallelerindeki güvencesizlik sorunu için ayrı bir bakanlık kurmuştur. Bununla beraber minimum gelir ve emekli maaşları, ulaşım ücretleri, beslenme hakkı gibi alanlarda iyileştirmeler yapılmış ve küçük işletmeciler için kriz döneminde vergi erteleme seçeneği getirilmiştir (Biglieri, 2020). Tüm bu bulgular ışığında, toplumsal dayanaklarını oluşturan sınıf kesitleri ve politika tercihleriyle Fernandez hükümetinin, Arjantin'in Peronist geleneğini yansıtan bir yönetim anlayışına sahip olduğu söylenebilir.

3.3. Brezilya

Daha önce belirtildiği üzere, neoliberal politikaların kazananları ve kaybedenleri arasındaki mücadele ve bunun siyasal alandaki yansımaları, popülist rejimlerin hangi aktörler ve uzun dönemli politika tercihleri üzerine kurulduğuna dair ipuçları sunmaktadır. Brezilya'da Luiz Inácio Lula da Silva'nın sol popülist yönetimi ile başlayan Pembe Dalga süreci, bugünkü sağ popülist rejime yol açan gelişmeleri içinde barındırmaktadır. Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki, Cardoso döneminde uygulanmaya başlanan neoliberal politikalar, istikrar ve serbesti sağlayan politikaları ile yerli ve uluslararası mali sermayenin avantajına bir sistem inşa etmiştir. Lula hükümetinin tarımsal ürünlerin ihracatı üzerinden dolar bazlı kazanç sağlama politikaları ile yerli sanayi ve tarımsal burjuvazinin de menfaatleri gözetilmiş ve bu kesimler rejimin önemli destekçileri olmuşlardır (Boito & Resende, 2007, s.116). Böylece Brezilya'da sol hükümetler finansal sermayenin yanı sıra, yerli burjuvazinin taleplerine hitap eden bir yönetim kurarak, neoliberal bir düzen içinde bir takım kalkıncı politikalara dayanan alternatif bir ekonomik model inşasına yönelmiştir.

İşçi sınıfının neoliberal politikalarla ilişkisi ise bu denklemin önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Her ne kadar neoliberal deregülasyon politikaları işçi sınıfı için önemli dezavantajlar getirirse de Brezilya'da işçilerin neoliberal politikalara karşı kayda değer bir muhalefet içinde olmadığını görmekteyiz. İşçi sınıfının önemli bir kısmı neoliberal politikalara karşı bir alternatif düşünmemekte ve hatta ekonomik sorunlara çözümünü neoliberal politikaların daha etkin uygulanmasında görebilmektedir. (Boito & Resende, 2007) Bununla beraber, sol popülist yönetimlerin toplumsal büyük oranda sendikalaşmış işçiler, enformel ekonomide çalışanlar ve alt-orta sınıf oluşturmaktadır. Neoliberal ekonomik sistemin deregülasyon politikaları sonucunda önemli imtiyazlarını kaybeden ya da güvencesizlikle karşı karşıya kalan bu kesimler, İşçi Partisi döneminde yürütülen bir dizi politika ile yaşam koşullarında iyileşme sağlamıştır. Bu uygulamaların arasında para yardımları, asgari ücretin yükseltilmesi, aile tarımının korunması ve yüksek ve özelleşmiş eğitim kurumlarının bu kesimleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi sayılabilir (Boito & Saad-Filho, 2016).

Görüldüğü üzere Sol popülist yönetim yerli burjuvaziden enformel ekonomide çalışanlara kadar farklı toplumsal kesimlerin koalisyonu ve desteğine dayanmıştır. Bu koalisyonun çözülmesine neden olan temel etken, devam eden küresel kriz karşısında neo-kalkınmacı politikaların iflas etmesidir. Büyüme oranlarında yaşanan düşüş nedeniyle, sol popülizmin dayandığı koalisyonu besleyen dağıtımçı politikaların finanse edilmesi de zorlaşmıştır. Bunun karşısında ikinci sol popülist yönetimin devlet başkanı Dilma Rousseff, kalkınmacı politikalarına son vererek neoliberal ilkelerin tam anlamıyla uygulanmasına yönelik bir strateji benimsemiştir. Sol popülist iktidarlar döneminde uygulanan neo-kalkınmacı politikalar karşısında neoliberal uygulamalardan yana ve finansal sermaye ve üst-orta sınıflardan oluşan bir muhalefet meydana gelmiştir (Saad-Filho & Boito, 2015).

Sağ popülist siyasetçi Bolsonaro'nun 2018'de başkan olmasının arkasında Brezilya'da uzun zamandır süregelen kronik problemlerin ve sol popülizmin yolsuzluk ile itibar kaybetmesinin etkisi önemli ölçüdedir. Başkanlık seçiminde oy verenlerin demografik özellikleri üzerine bir çalışma, Bolsonaro'nun toplam oy verenlerin (sayılmayan ve boş oylar da dahil olmak üzere) %39'u tarafından desteklendiğini göstermektedir. Bununla beraber çalışmada, Bolsonaro'nun görece daha yüksek gelirli ve beyazlar tarafından oy aldığını, sol parti adayının ise siyahiler ve düşük gelirli tarafından desteklendiğini göstermiştir. (Llaneras, 2018) Bolsonaro'nun seçim kampanyasında, ülkede artan suç oranlarına karşı bireysel silahlanma ve güvenlik güçlerini artırma, LBGTQ+ haklarına karşın ailenin ve değerlerin korunması gibi politikalar yer almıştır. Yine İşçi Partisi lideri ve Brezilya'nın eski Başkanı Lula'nın yolsuzluktan yargılanmasının, Bolsonaro'ya seçmenlerin gözünde "ahlaki" bir üstünlük sağladığı söylenebilir. Bu bağlamda onun siyasi projesi, neoliberal politikaları önceleyen, sosyal harcamaları ve patronajı reddeden bir yapıya sahiptir (Renno, 2020, ss.5-7).

Bolsonaro'nun devlet başkanlığının erken sürecinde belirli politika öncelikleri öne çıkmaktadır. Bunlardan bir tanesi ekonomik alanda yapılan reformlardır. Yapılan reformla, emekli maaşı elde etmek için 40 yıl hizmet şartı getirilmiş ve temel olarak devletin sosyal haklar korusundaki garantör rolü geri plana düşürülmüştür. Ayrıca işçi ve işveren arasındaki iş sözleşmesinin şekillenmesi iki tarafın müzakeresine bırakılmış ve kolektif işçi haklarına önemli ölçüde set koyulmuştur (Garcia, 2019, s.67). Ekonomik alanda yapılan bu değişimler, Bolsonaro döneminin neoliberal modele uygun bir vizyona sahip olduğunu kanıtlar niteliktedir. Bu döneminin gündeminde önemli bir yer tutan diğer konu da kamu güvenliğidir. Organize suç örgütleri ile mücadele kapsamında, bireysel silah kullanımına izin veren bir yasa kabul edilmiştir. Bu projeye beraber hem kırsal kesimde aktivistlere karşı yapılan şiddet eylemleri hem de kentlerdeki paramiliter gruplarla mücadele hedeflenmiştir. Bununla beraber, Bolsonaro'nun, kendisi de bürokrasinin içinde bulunan oğlu Flavio'nun suç örgütleri ile bağlantılı olduğuna dair iddialara yer verilmiş ancak durum yargı organlarınca incelenmemiştir (Garcia, 2019, a.yer).

Bolsonaro'nun seçmen tabanını oluşturan üst gelir grupları, neoliberal politikalar için önemli bir destek grubunu oluşturmaktadır. Boito ve Saad-Filho'ya göre üst orta sınıflar, Lula'nın başkanlığında İşçi Partisi'nin yeniden dağıtımçı politikalarından ekonomik zarar görmüşlerdir.

Bunların arasında asgari ücretin artırılması, vergilendirmelerden finanse edilen nakit transfer programları ve yine bir sonraki sol hükümetin devlet başkanı Dilma Rousseff'in özellikle üst-orta sınıfın gelirlerini etkileyen bir biçimde evde çalışanlara sağladığı haklar yer almıştır (Boito & Saad-Filho, 2016, s.7). Arka plandaki tüm bu gelişmeler sonucunda, Brezilya'da üst gelir grupları sosyal yardım ve refah uygulamalarına karşı bir tepki geliştirmiş, sol hükümetlerin politikalarına bağlı olarak alt gelir gruplarına karşı kaybettikleri avantajları nedeniyle sağ siyaseti desteklemişlerdir (Boito & Saad-Filho, 2016, s.8).

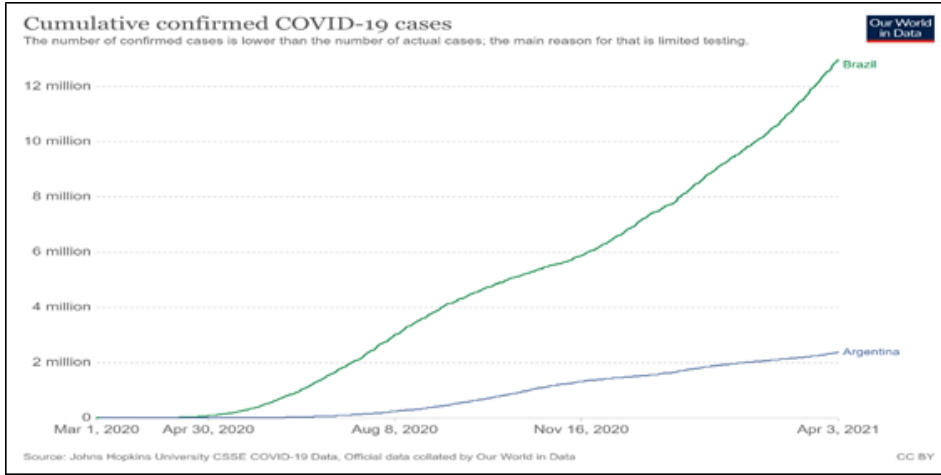
Bu bağlamda Bolsonaro'nun liderliğindeki sağ popülist rejimin toplumsal olarak üst-orta gelir grupları ve mali burjuvaziye dayandığını ve bu yönüyle İşçi Partisi'ne muhalif olan kesimleri temsil ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Daha önce de belirtildiği üzere bu kesimler, sosyal devlet ya da yeniden dağıtım mekanizmaları gibi politikalara mesafeli, neoliberal sistemde rekabetçi ve serbest bir pazar beklentisi içindeki gruplardır. Bu durum popülizmin doğası ve politika öncelikleri konusunda Arjantin'den farklı bir profil ortaya çıkarmaktadır.

Latin Amerika'da neoliberal politikaların benimsenmesiyle başlayan süreç göstermektedir ki, bu yeni ekonomik düzenin destekçileri ve karşıtları arasında daima bir sosyal çatışma var olmuş ve bu çatışma sonucunda devlet mekanizmasına erişebilen kesimler kendi politika tercihlerini gündeme getirmişlerdir. Bu anlamda Weyland'ın tartıştığı klasik ve neo-popülizm ayrışmasını bir adım daha öteye götürerek, neoliberalizmle başlayan dönem içerisinde de Latin Amerika'da farklı konjonktürlere ve sınıf kesitlerine dayanan popülist güçlerin varlığından bahsetmek yerinde olacaktır.

4. Arjantin ve Brezilya'da Salgın Politikaları

Sırasıyla sağ ve sol popülizm örnekleri olarak görülebilecek Arjantin ve Brezilya incelendiğinde, bu ülkelerde pandemi yönetiminde ciddi farklılıklar göze çarpmaktadır. Temel bir ayrım olarak Arjantin'de hem insan hareketliğini ve doğal olarak bulaşmayı azaltan hem de mali destekler sağlayan proaktif bir salgın politikası benimsenmiş, Brezilya'da ise ekonomik istikrar ön planda tutulmuş ve buna paralel olarak ekonomik anlamda maliyetli, sıkı sağlık tedbirlerinden uzak durulmuştur. Bununla beraber, federal bir yönetim yapısına sahip Brezilya'da ulusal ve bölgesel kararların farklılaştığını da belirtmek gerekmektedir.

Arjantin'de ilk vaka 3 Mart 2020'de görülmüştür. Brezilya'da ise ilk vaka 26 Şubat 2020'de ilan edilmiştir. 2021 yılı Nisan ayı itibarıyla Arjantin'de toplam vaka sayısı 2,3 milyonu ve toplam ölüm sayısı 50 bini geçmiştir. Brezilya'da ise toplam vaka sayısı neredeyse 13 milyona, toplam ölüm sayısı ise 330 bine ulaşmıştır (Roser, Ritchie, Ortiz-Ospina, & Hasell, 2020). Bu değerler karşılaştırılırken Arjantin ve Brezilya'daki toplam nüfus da göz önünde tutulmalıdır. Güncel verilere göre Arjantin ve Brezilya'nın nüfusu sırasıyla ortalama 45 milyon ve 214 milyondur. (Worldometer, 2021) Nüfusa oranlı bir şekilde baktığımızda yine aynı sırayla oranlar 0.5 ve 0.6 gibi oldukça yakın değerlerde çıkmaktadır.

Arjantin'de ilk vakanın görülmesinden kısa bir süre sonra, ulusal düzeyde karantina ve filyasyon çalışmaları, sağlık sistemi kapasitesinin güçlendirilmesi, seyahat kısıtlamaları, sokağa çıkma yasağı gibi önlemler alınmıştır. Özellikle parçalı bir sağlık sistemi yapılanmasına sahip Arjantin'de, ulusal ve yerel otoriteler tarafından alınan koordinasyonlu eylemlere bağlı olarak 12 hastane kurulmuş ve var olan sağlık kuruluşlarında da kapasite artışı sağlanmıştır (Uluslararası Çalışma Örgütü, 2020, s.2). Ön plana çıkan en önemli salgın politikalarından biri de, ilk vakanın ilanından çok kısa bir süre içinde, 20 Mart'ta sokağa çıkma yasağı uygulanmasıdır. Bu sokağa çıkma yasağı şehir veya bölge ayrımı gözetilmeksizin 2 ay sürmüş ve kısıtlama boyunca eğitim kurumları, kamusal alanlar, işletmeler ve ülkeler arası yolculuk da dâhil olmak üzere faaliyetler büyük oranda durdurulmuştur (Uluslararası Çalışma Örgütü, 2020). Ülkede görülen vakaların büyük oranda Buenos Aires ve çevresinde yoğunlaşması üzerine, diğer bölgelerde kısıtlamalar kademeli olarak kaldırılırken, bu bölgede sokağa çıkma yasağı 2020 Ağustos ayına kadar devam etmiştir (Reuters Staff, 2020b).

Brezilya'da salgının ortaya çıkmasından sonraki erken dönemde benimsenen politikalar iki ülke arasındaki temel farklılığı yansıtmaktadır. Salgının Brezilya'da görülmeye başladığı günlerden itibaren Bolsonaro ve federal hükümet tarafından herhangi bir karantina ya da olağanüstü hal uygulaması hayata geçirilmemiştir. Bununla beraber, yerel düzeyde eyalet valileri tarafından, ekonomik faaliyetleri de kapsayabilen karantina ve sosyal mesafe uygulamaları başlatılmıştır. Bu durum eyalet valileri ve yine pandemiyi kamusal bir felaket ilan eden Kongre ile federal hükümet arasında çatışma ve ayrışmaya neden olmuştur (Lupien, Rincón, Carrera, & Lagos, 2021).

Ulusal bir sokağa çıkma yasağının uygulanmamasının temel nedeni, böylesine bir uygulamanın Brezilya ekonomisine getireceği zarar olarak görülebilir. Bu politika tercihi, Devlet Başkanı Jair Bolsonaro'nun "Maaşları ve işleri olmadığına insanların öleceğine" dair açıklamasında da belirgin bir şekilde okunabilmektedir (Mandl & Benassatto, 2020). Arjantin'de gözlemlediğimiz durumdan farklı olarak Brezilya'da bölgesel ve federal yönetimlerin ciddi bir ayrışma içerisinde

olduğunu da hesaba katarsak, Bolsonaro'nun pandemi süresince hem kamusal tartışmalarda hem de uygulanan politikaları kontrol etmek konusunda ciddi engellerle karşı karşıya olduğunu söylemek mümkündür. Burada vurgulanması gereken bir başka nokta da Bolsonaro'nun kendisiyle aynı politika vizyonuna sahip olmayanlara karşı, salgının şiddeti konusunda şüpheli açıklamalara ve spekülasyona başvurmasıdır. Ekonomik döngünün devamlılığını daha öncelikli bir konu olarak resmeden Bolsonaro hükümeti, ülkede sokağa çıkma yasağı uygulanmasını destekleyen politikacıları “terörist” ya da “komünist” olmakla suçlamıştır (T. Z. De Barros, 2020). Bir yandan Covid-19 salgınının iddia edilenden daha az tehlikeli olduğu ileri sürülürken, diğer yandan Bolsonaro kendisiyle paralel çizgide olmayan devlet kurumları, yargı sistemi ve yerel yöneticilere karşı kendi seçmen kitesini mobilize etmiş ve talep edilen sıkı önlem politikalarına karşı bir kamuoyu oluşturmaya çalışmıştır. (T. Z. De Barros, 2020) Yine salgının ilk aylarında Sağlık Bakanlığı'nda iki kez görev değişimi gerçekleşmiştir. Dönemin ilk sağlık bakanı Mandetta'nın görevine, fikir ayrılıklarından ötürü son verilmiştir. Mandetta'dan sonra bakan olan Teich, Bolsonaro'nun spor salonları ve güzellik merkezlerini tekrar faaliyete açmak üzere kararından sonra istifa etmiştir (Meyer, 2020, s.10).

Salgının kontrol altına alınması adına uygulanabilecek sağlık politikaları konusunda da Brezilya'nın pasif bir strateji benimsediğini söylemek mümkündür. Güney Amerika ülkelerini karşılaştırmalı olarak inceleyen bir çalışmaya göre, Brezilya kıta ülkeleri içinde salgını baskılama mekanizmaları açısından en düşük performansı gösteren ülkedir. Bu çalışmaya göre, sağlık sisteminin yaşadığı kapasite sorunu, filyasyon ve vaka ile ölüm sayıları açısından ülke, diğer ülkelere nazaran daha kötü bir grafik çizmektedir (González-Bustamante, 2021). Filyasyon ve sağlık sistemi konusundaki bu pasif tutumu, yine yukarıda belirtilen Bolsonaro ve ekibinin salgına dair şüpheli yaklaşımı ve ekonomiyi önceleyen vizyonuyla ilişkilendirebiliriz. Bu noktada, bir ülkede test ve filyasyon çalışmalarının kapsamlı bir şekilde uygulanmasının, vaka sayılarının görünürlüğünü artıran ve doğal olarak hükümeti salgın konusunda daha proaktif davranmaya iten bir unsur olduğunu da belirtmek gerekir.

Kapsamı ve süresi açısından ülkeden ülkeye değişiklik gösterse de, sokağa çıkma yasağının uygulanması ve pandemi dolayısıyla ekonomik faaliyetlerin yavaşlaması, gelir ve iş kaybı gibi riskleri yanında getirmiştir. Sokağa çıkma yasağının yarattığı ekonomik zararın telafi edilmesi adına hükümetlerce bir dizi sosyal koruma politikası uygulanmıştır. Sosyal yardımlar alanına baktığımızda, öncelikle her iki ülkede de pandemi öncesinde var olan nakit transfer programlarının yanı sıra, pandemi dönemine özgü yeni programlar oluşturulduğunu söyleyebiliriz. Arjantin'de bu uygulamaya örnek, 23 Mart 2020'de açıklanan “Acil Aile Geliridir” (Ingreso Familiar de Emergencia). Her aileden bir kişiye 10 bin pesoluk (155 Amerikan Doları) bir nakit transferini kapsayan bu yasa ile 3,6 milyon aileye mali destek sağlanması hedeflenmiştir. Bu uygulamanın kapsamı, enformel sektörde ve evde çalışanları da faydalanıcılar grubunun içine alacak şekilde tasarlanmıştır.² Aynı yılın Haziran ayında, bu programdan faydalananlara (9 milyon kişi) 10 bin

2 ILO verilerine göre enformel ekonomide çalışanların oranı Brezilya'da (2015) %45 iken, Arjantin'de (2018) %48.1'dir. (ILOSTAT, n.d.)

pesoluk ikinci bir ödeme yapılması kararlaştırılmıştır (Gentilini, Almenfi, Orton, & Dale, 2020, s.45).

Brezilya'da ise, enformel ekonomide çalışan ya da işlerini kaybeden ve dolayısıyla salgına bağlı olarak daha kırılgan konumda olan bireyler için "Acil Yardım Transferi" ("Auxílio Emergencial") adında yeni bir nakit transfer programı, 2 Nisan 2020'de kabul edilmiştir. İlk etapta aylık 200 Real (37 Amerikan Doları) olmak üzere üç aylık bir nakit transfer sistemi başlatılmıştır. Tutarın muhalif kesimlerce yetersiz bulunması üzerine, Senato'da bu transferi 600 Real'e (110 Amerikan Doları) yükselten bir karar kabul edilmiş ve hükümet tarafından da yürürlüğe sokulmuştur (Blofield vd., 2020, s.56). Bu yardım aynı aileden maksimum iki kişinin alabileceği şekilde tasarlanmıştır. Brezilya'da pandemi öncesinde kurulmuş olan nakit transfer programına (Bolsa Familia) kayıtlı olanlar, bu yeni sisteme geçirilmiştir. Bolsa Familia dışında farklı bir nakit transfer programına üye olan, kayıtlı sektörde çalışan, ailede kişi başı geliri asgari ücretin yarısından fazla olan ya da toplam aile geliri 3 bin 135 Real'i aşan bireylere ise başvuru hakkı verilmemiştir. Bununla beraber, ülkede oluşturulan sisteme kayıtlı olmayan ancak başvuruya uygun adaylara ise internet üzerinden başvuru yapma hakkı verilmiştir. (Menezes-filho, Komatsu, & Rosa, 2021, s.9) Her iki ülkede de kırılgan kesimleri kapsayan sosyal yardım uygulamalarının varlığından söz etmek mümkündür. Ancak Brezilya'da uygulanan politikaların, başvuru için belirlediği şartlar anlamında daha kısıtlı olduğunu belirtebiliriz.

Sosyal koruma politikalarının temas ettiği bir diğer alan da kayıtlı çalışanlara yönelik iş güvencesi ve işten çıkarılanlar için işsizlik ödenekleridir. Blofield ve diğerlerinin aktardığı üzere, Arjantin hükümeti 17 Mart 2020'de aldığı kararla ilk olarak kayıtlı işgücü içinde bulunanlar için işletmelere maaş desteğini artırmış ve işsizlik ödemelerinin sürelerini de uzatmıştır. Nisan ayında işsizlik ödenekleri 10 bin pesoya (137 Amerikan Doları) yükseltilmiştir. İşten çıkarmaların artış göstermesine bağlı olarak hükümet, işçi ve işveren organizasyonlarıyla görüşmüş ve 60 günlük bir işten çıkarma yasağı getirmiş, bununla beraber 100 işçiye kadar olan büyüklükteki firmalar için maaş ödemelerini maksimum sınır olarak asgari ücret tutarında yapmayı kararlaştırmıştır. Nisan ayında yine taraflarla yapılan görüşmeler sonucunda, sokağa çıkma yasağına bağlı olarak çalışmayanların maaşlarının %50'sinin hükümet, %25'inin şirketler tarafından yapılmasına ve geçici olarak prim ücretlerinin iptal edilmesine karar verilmiştir (Blofield vd., 2020, s.40).

Brezilya'da ise Mart ayında alınan bir kararla küçük ve orta ölçekteki işletmeciler için, 2 ay boyunca en çok asgari ücretin iki katına kadar bir tutarda çalışanların maaş ödemeleri yapabilmeleri için kredi sağlanmış ve krediden faydalanan işletmelerde işçi çıkarma yasaklanmıştır. Bu kredinin amaçlanandan çok daha az sayıda işçiye ulaşması sonucunda kapsamı genişletilmiş, işçilerinin en az yarısını işten çıkarmayan firmalar ve daha büyük ölçekteki işletmecilere de başvuru hakkı tanınmıştır (Blofield vd., 2020, s.55). Nisan ayında yürürlüğe konulan başka bir kararla 2 aylık sözleşme iptali ya da 3 ay sürecek bir çalışma saati azaltılmasına imkân tanınmış, bu durumdan etkilenen tüm işçiler için, işsizlik ödeneğine oranlı ve minimum olarak asgari ücret tutarında olacak şekilde acil yardım paketi sunulmuştur. İşçilerin sözleşmelerinin askıya alınması durumunda destekten faydalanan şirketler, askıya alınan süre kadar, etkilenen kişiye iş imkânı

sunma taahhüdünde bulunmuşlardır (Gentilini vd., 2020). Bu noktada Brezilya'da bu alanda uygulanan politikaların Arjantin'e nazaran daha fazla işveren odaklı olduğunu söyleyebiliriz. Arjantin'de işten çıkarmalar bir süreliğine tamamıyla yasaklanırken, Brezilya'da işten çıkarma seçeneği açık tutulmuş, bunun yerine sözleşmeleri devam ettirmeye teşvik edici uygulamalar getirilmiştir.

Brezilya ve Arjantin arasındaki yine temel bir farklılık noktası da küçük ve orta ölçekteki işletmeciler için uygulanan politikalar. Brezilya'da işten çıkarmaları engellemek üzerine olan politikalar, doğal olarak kendi işinde çalışanlar kategorisini işletme bazlı yardımların dışında bırakmış, sadece nakit transferi yoluyla bu kesime yönelik yardım paketi oluşturulmuştur. Arjantin'de ise bu kesim küçük ve orta büyüklükte işletmecilere yapılan desteklere dahil edilmiş ve ayrıca kredi desteği yanında destek garanti mekanizmaları da üretilmiştir (OECD, 2020).

Son olarak, iki ülke arasındaki farklılığı yansıtan ve Arjantin'de gerçekleştirilen bir başka uygulama da "Servet Vergisidir." Tam adı "Büyük Servetlerin Olağanüstü Dayanışma Katkısı Kanununa (Aporte Extraordinario a Las Grandes Fortunas)" göre minimum sınırdaki varlığı 200 milyon pesoyu aşanlardan yüzde 2, maksimum sınır olarak ise serveti 3 milyar pesoyu aşanlardan ise yüzde 3,5 oranında tek seferlik vergi alınması kararlaştırılmıştır. Bu vergilendirme ile 300 milyar pesoluk – ülke milli gelirinin %3,5'ine denk gelen – bir bütçe elde edilmesi hedeflenmiştir (Birgün, 2020). Önceki bölümde tartışıldığı üzere, popülizmin toplumsal dayanaklarının ağırlıklı olarak üst gelir grupları tarafından oluşturduğu Brezilya'da yönetimin benzeri bir karar almasını beklemek mümkün değildir.

Politika analizlerinin gösterdiği üzere, Arjantin'de salgın konusunda hem yüksek maliyetli kısıtlama uygulamaları hem de gelir ve iş kaybına karşı sosyal koruma politikaları konusunda daha proaktif bir politika izlenmiştir. Pembe Dalga döneminden bugüne, politikaların iktidar bloğu ekseninde şekillenme olgusu, salgın yönetimi sürecinde de kendini göstermektedir. Abers ve diğerlerine göre, Arjantin salgın yönetimi sürecinde Peronizmin seçmen tabanını da oluşturan birtakım toplumsal güçler merkezi rol almışlardır. Ülkede enformel sektörde çalışan ya da işsiz olan yoksul kesimleri temsil eden Piquetero hareketi yönetim organları içerisinde yürüttüğü stratejiyle kırılğan kesimler için koruyucu politikaların oluşturulmasına öncülük etmişlerdir. Aynı zamanda ülkenin Genel Sendika Konfederasyonu, iş güvencesi için müzakerelerde bulunmuş, daha küçük ölçekteki sendikalar tarafından kişisel korunma ekipmanı ve maaş iyileştirmeleri gibi farklı talepleri yansıtan eylemler yapmıştır (Abers, Rossi, & von Bülow, 2021).

Brezilya'da ise sağlık politikaları çok daha düşük bir düzeyde seyretmiş, karantina gibi uygulamalar yerel ölçekte hayata geçirilmiştir. Ekonomik zarara yönelik sosyal koruma politikaları merkezi hükümetin stratejisi olmaktan ziyade, muhalif grupların devlet organları üzerinden yaptığı baskıyla kabul edilmiştir. Pandemi politikalarının yönetim mekanizması içerisinde tartışıldığı sürece yakından baktığımızda, karar alıcı aktörlerin kompozisyonu açısından da benzer bir durumla karşılaşmaktayız. Bolsonaro yönetimi pandemi politikalarının yapım sürecinde, Arjantin'e zıt bir şekilde toplumdaki farklı sivil toplum örgütlerine ve aktörlere katılım imkânı tanımamış, sadece

kendisini açıktan destekleyen kürtaj karşıtları gibi muhafazakâr hareketleri kapsayıcı bir tutum sergilemiştir. Yukarıda da aktarıldığı üzere, pandemi politikalarının gerçekten bir salgın olup olmadığına dair bir tartışma düzleminde şekillenmesi de bu grupların menfaatlerine hitap eder şekilde gelişmiş ve onların desteğini almıştır (Abers, Rossi, & von Bülow, 2021, s.5). Pandemiye ciddi bir tehlike olarak görmeyen bu bloğun karşısında, Bolsonaro'ya muhalif olan bir dizi toplumsal hareket ve sivil toplum örgütleri, devlet mekanizmasında –Kongre başta olmak üzere – lobicilik faaliyetleri yapmışlardır. Yasama üzerinden kurdukları baskı sayesinde, pandeminin etkilerine karşı kırılgan olan yoksul ve güvencesiz kesimler için kısa dönemli acil mali yardım kararlarının kabul edilmesini sağlamışlardır (Abers vd., 2021, ss.7-8).

Pandemi politikalarının hangi dinamiklerle şekillendiğini açıklamak için karar alma süreçlerine etki eden aktörlerin kompozisyonu mutlaka hesaba katılmalıdır ancak bu çalışmanın gösterdiği üzere sol veya sağ popülist rejimlerde siyaset, yönetimin toplumsal dayanaklarını oluşturan kesimlerin menfaatlerini yansıtmaktadır. Bu kesimler politika yapım süreçleri içerisinde ortaya çıkmamakta, tam aksine uzun dönemli olarak popülist rejimle karşılıklı bir bağımlılık ilişkisi içinde bulunmaktadır. Bu perspektifle bakıldığında, Bolsonaro'nun pandemi döneminde ekonomik faaliyetlerin devamını önceleyen, sosyal koruma politikaları oluşturmayı ise geri planda bırakan politikaları, yine kurduğu sağ popülist yönetiminin dayanakları olan üst-orta sınıfların tercihlerini ve neoliberal düzlemde politika yapma biçiminin sınırlarını yansıtmaktadır. Buna karşılık Arjantin'de politika üretme sürecinde popülizmin toplumsal dayanakları olan geleneksel işçi sınıfı ve görece yoksul kesimlerin menfaatleri daha merkezi bir konum almıştır.

Benzeri bir olguyla farklı politika yapım süreçlerinde de karşılaşmak mümkündür. 1988-2008 yılları arasında Arjantin ve Brezilya'da sosyal politikalara dair incelemelerde bulunan Niedzwiecki, her iki ülkede emeklilik ve sağlık sistemi konusunda alınan kararlarda toplumsal aktörler olarak sendikaların ve sivil toplumun rolünü gözler önüne sermektedir. Brezilya'da emeklilik sisteminin özelleştirilmesine dair reformların eksikliğine değinen yazar, bu durumu sendikalar tarafından yapılan yoğun muhalefete bağlamaktadır. Buna paralel olarak, 1988 yılında evrensel sağlık sistemi konusunda yapılan düzenlemelerde ise devlet kurumları ile organik bağlara sahip olan Sanitarista hareketinin aktivizmi ve baskılarına bağlanmaktadır (Niedzwiecki, 2014, s.23). Arjantin'de ise buna zıt bir şekilde, sağlık sektöründeki deregülasyon girişimlerine sendika ve sivil toplum tarafından karşı çıkılmış ve bazıları Peron döneminden beri devam eden birçok sosyal hak koruma altına alınmıştır. Emeklilik sistemi konusunda ise reformlar ancak Peronist parti yönetiminde gerçekleşebilmiştir. Bu duruma neden olarak yazar, Fernández de Kirchner döneminde Peronist Partinin yönetim ortağı olarak görülebilecek sendikaların iktidarın reform kararlarına karşı bir muhalefet oluşturmamasını vurgulamaktadır (Niedzwiecki, 2014, s.38). Farklı örneklerden görüldüğü üzere, iktidarın toplumsal dayanaklarını oluşturan aktörlerin politika tercihleri, siyasette önemli bir girdi kabul edilmeli ve popülist rejimlerde salgın politikaları incelenirken de benzer dinamikler göz önünde bulundurulmalıdır.

5. Sonuç

Bu çalışma, 2020'de küresel bir salgına dönüşen Covid-19 hastalığı karşısında popülist yönetimlerin salgın politikalarını Arjantin ve Brezilya örnekleri üzerinden incelemiştir. Çalışmanın ilk bölümünde gösterildiği üzere, popülist rejimlerinde pandemi politikalarına dair bazı incelemeler, eksik bir popülizm okuması sunmaktadır. Popülist rejimler genel olarak salgını yönetme konusunda başarısız örnekler olarak işlenmiş, özellikle sağ popülist liderlerin salgın konusundaki inkârcı yaklaşımları popülizmin başarısızlığının yansıması olarak sunulmuştur. Böyle bir perspektif, popülist rejimler arasındaki farkları görebilmeyi zorlaştırmaktadır.

Bu anlamda çalışma sırasıyla sol ve sağ popülist örnek olarak görülebilecek Arjantin ve Brezilya'da salgın politikalarını karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Literatürdeki farklı örneklerin de gösterdiği üzere, Arjantin ve Brezilya salgına karşı iki farklı politika reaksiyonunu yansıtmaktadır. Arjantin'de özellikle sokağa çıkma yasağı gibi maliyetli önlemleri içeren proaktif bir salgın yönetimi uygulanırken, Brezilya'da ise Bolsonaro'nun söylemlerinde kristalize olan inkârcı ve pasif bir tutum hâkim olmuştur. Bu iki farklı olgu, popülist rejimlerin politika üretme süreçlerini incelerken kategorik tanımlardan uzak durularak, yerel dinamiklerin ön plana çıkarılması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Literatürde Meksika gibi sol popülist yönetimlerin Brezilyadakinine benzer bir profil çizdiğine dair bulguyu da hesaba kattığımızda, sol ve sağ popülizm kategorilerinin de kendi başına yeterli açıklayıcı güce sahip olmadığı görülmektedir.

Popülist yönetimlere kategorik bir bakış açısının ötesine geçmeye çalışan bu çalışmanın temel sorusu, seçilen iki örnek ülkedeki salgın yönetimi farklılığının arkasında yatan dinamiklerin ne olduğu üzerinedir. Bu noktada çalışmanın temel bulgusu, popülist rejimleri destekleyen toplumsal güçlerle oluşan iktidar bloğunun rolüdür. Latin Amerika'da popülizmin hem klasik hem de 1980'ler sonrası dönemi, popülist rejimlerin kurulmasında her zaman birtakım toplumsal güçlerin ve sınıf ittifaklarının etkili olduğunu ve politikaların bu blokların beklentileri doğrultusunda şekillendiğini göstermiştir. 1980'lerden itibaren neoliberal ekonomik sistemin Latin Amerika'da uygulanmasıyla başlayan dönem, neoliberal düzen içerisinde doğan farklı menfaatlere bağlı sosyal çatışmalara sahne olmuştur. 2000'li yılların başında bölgede Pembe Dalga olarak adlandırılan ve neoliberalizme muhalefeti yansıtan güçlerin yükselişi bu sosyal çatışmanın çıktısı olarak okunabilir. Bugün salgın karşısında kriz yönetimine dair bulguları bu tarihsel gelişim perspektifinde işleyen çalışma, Arjantin ve Brezilya'da neoliberal dönem içerisinde şekillenen iktidar bloklarını irdelemiştir. Neo-popülizm olarak tanımlanan neoliberal politikalar ve popülizm birlikteliği, popülizmin farklı konjonktürlerde ortaya çıkabileceğini göstermektedir. Bununla beraber, 1980'ler sonrası popülist yönetimlerin de yekpare bir görüntüye sahip olmadığını ve yerel dinamiklerin popülist rejimlere farklı boyutlar kazandırdığını söylemek gerekmektedir.

Bu noktada iki ülke arasında görülen en temel fark, popülist rejimlerin iktidar bloklarının farklı kesimlerden oluşmasıdır. Arjantin'de güçlü bir Peronist geleneğin etkisinde geleneksel işçi sınıfı, sendika örgütleri ve yoksul kesimleri içine alan bir blok yönetimi desteklerken, Brezilya'da

üst-orta gelir grupları Bolsonaro'nun temel seçmen kitlesini oluşturmaktadır. Dolayısıyla, kriz döneminde farklı menfaatler ön plana çıkmış, buna paralel olarak farklı salgın yönetim biçimleri benimsenmiştir. Bununla beraber, özellikle Brezilya örneğinde karşımıza çıkan devletin farklı kurumları arasındaki çatışma, politikaların biçimlenmesi açısından önemli bir faktöre işaret etmektedir. Brezilya'da muhalif güçlerin devletin farklı organlarını kullanarak federal hükümete karşı yasalar kabul ettirebilmesi, iktidar bloğunda olan güçlerin devlet kurumlarını ne ölçüde harekete geçirebildiğinin de önemli bir dinamik olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda popülist rejimlerde kriz dönemleri hem değişim hem de süreklilik olgularını barındırmakta ve popülizme dair bugüne kadarki bulguları test etme fırsatı sunmaktadır.

Kaynakça

- Abal Medina, J. M. (2020). Peronism Back in Power in Argentina: Economic Crisis and Political Stability. *Latin American Policy*, 11(1), 148–153. <https://doi.org/10.1111/lamp.12184>
- Abers, R. N., Rossi, F. M., & von Bülow, M. (2021). State–society relations in uncertain times: Social movement strategies, ideational contestation and the pandemic in Brazil and Argentina. *International Political Science Review*. <https://doi.org/10.1177/019.251.2121993713>
- Alon, T., Kim, M., Lagakos, D., & VanVuren, M. (2020). How Should Policy Responses to the COVID-19 Pandemic Differ in the Developing World? *NBER Working Paper*.
- Andreas, T. (2012). Neoliberalism in Crisis. In H. Overbeek & B. van Apeldoorn (Eds.), *Neoliberalism in Crisis*. London: Palgrave Macmillan UK. <https://doi.org/10.1057/978.113.7002471>
- Balmford, B., Annan, J. D., Hargreaves, J. C., Altoè, M., & Bateman, I. J. (2020). Cross-Country Comparisons of Covid-19: Policy, Politics and the Price of Life. *Environmental and Resource Economics*, 76(4), 525–551. <https://doi.org/10.1007/s10640.020.00466-5>
- Barros, A., & Wanderley, S. (2020). Brazilian businessmen movements: Right-wing populism and the (dis)connection between policy and politics. *Organization*, 27(3), 394–404. <https://doi.org/10.1177/135.050.8419883378>
- Biglieri, P. (2020). *Argentina*, (No. 7; G. Katsambekis & Y. Stavrakakis, Eds.). Thessaloniki.
- Birgün. (2020, December 9). Pandemide servet vergisi: Arjantin'de yasalaşması ardından İngiltere'de önerildi. *BİRGÜN*. Retrieved from <https://www.birgun.net/haber/pandemide-servet-vergisi-arjantin-de-yasalasmasi-ardindan-ingiltere-de-onerildi-325977>
- Blofield, M., Giamburro, C., & Filgueria, F. (2020). *Policy Expansion in the Compressed Time: Assessing the Speed, Breadth and Sufficiency of post – COVID-19 Social Protection Measures in 10 Latin American Countries* (No. 235). Santiago. Retrieved from https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/46016/4/S2000593_en.pdf
- Boito, A., & Resende, R. (2007). Class relations in Brazil's new neoliberal phase. *Latin American Perspectives*, 34(5), 115–131. <https://doi.org/10.1177/0094582X07306304>
- Boito, A., & Saad-Filho, A. (2016). State, State Institutions, and Political Power in Brazil. *Latin American Perspectives*, 43(2), 190–206. <https://doi.org/10.1177/0094582X15616120>
- Borges, A. (2020, April 10). A little flu': Brazil's Bolsonaro playing down coronavirus crisis. *Euronews*.
- Bufacchi, V. (2020). Is coronavirus bad for populism? *Global-E*, 13(25), 1-4.
- Cammack, P. (2000). The resurgence of populism in Latin America. *Bulletin of Latin American Research*, 19(2), 149–161. [https://doi.org/10.1016/S0261-3050\(99\)00076-5](https://doi.org/10.1016/S0261-3050(99)00076-5)

- Cheng, C., Barceló, J., Hartnett, A. S., Kubinec, R., & Messerschmidt, L. (2020). COVID-19 Government Response Event Dataset (CoronaNet v.1.0). *Nature Human Behaviour*, 4(7), 756–768. <https://doi.org/10.1038/s41562.020.0909-7>
- Conniff, M. L., & Roberts, K. (2012). Populism in Latin America. In *Populism in Latin America* (Vol. 978.081.7386). <https://doi.org/10.4324/978.135.1186032-56>
- De Barros, T. Z. (2020). *Brazil* (No. 7; G. Katsambekis & Y. Stavrakakis, Eds.). Thessaloniki.
- Durmuş, S., & Şahin, D. (2020). Covid-19 Küresel Salgında Dünyada ve Türkiye’de Uygulanan Ekonomi Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Journal of Turkish Studies*, Volume 15(Volume 15 Issue 4), 923–943. <https://doi.org/10.7827/turkishstudies.44506>
- Erickson, K. P., & O’Donnell, G. (1975). Modernization and Bureaucratic Authoritarianism. *The Hispanic American Historical Review*, 55(3), 565. <https://doi.org/10.2307/2512397>
- Etchemendy, S., & Collier, R. B. (2007). Down but not out: Union resurgence and segmented neocorporatism in Argentina (2003–2007). *Politics and Society*, 35(3), 363–401. <https://doi.org/10.1177/003.232.9207304318>
- Feres Júnior, J., & Gagliardi, J. (2021). Populism and the Media in Brazil: The Case of Jair Bolsonaro. In *The Politics of Authenticity and Populist Discourses*. https://doi.org/10.1007/978-3-030-55474-3_5
- Garcia, A. (2019). Brazil under Bolsonaro: Social base, agenda and perspectives. *Journal of Global Faultlines*, 6(1), 62–69. <https://doi.org/10.13169/jglobfaul.6.1.0062>
- Gentilini, U., Almenfi, M., Orton, I., & Dale, P. (2020). Social Protection and Jobs Responses to COVID-19 : A Real-Time Review of Country Measures. In *Social Protection and Jobs Global Practice*.
- González-Bustamante, B. (2021). Evolution and early government responses to COVID-19 in South America. *World Development*, 137. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.105180>
- Greer, S. L., King, E. J., da Fonseca, E. M., & Peralta-Santos, A. (2020). The comparative politics of COVID-19: The need to understand government responses. *Global Public Health*, 15(9), 1413–1416. <https://doi.org/10.1080/17441.692.2020.1783340>
- Grigera, J. (2017). Populism in Latin America: Old and new populisms in Argentina and Brazil. *International Political Science Review*, 38(4), 441–455. <https://doi.org/10.1177/019.251.2117701510>
- Grugel, J., & Riggirozzi, P. (2012). Post-neoliberalism in Latin America: Rebuilding and Reclaiming the State after Crisis. *Development and Change*, 43(1), 1–21. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7660.2011.01746.x>
- ILOSTAT. (n.d.). Statistics on the informal economy. Retrieved May 10, 2021, from <https://ilostat.ilo.org/topics/informality/>
- Katsambekis, G., & Stavrakakis, Y. (Eds.). (2020). *Populism and the Pandemic: A Collaborative Report* (No. 7). Thessaloniki.
- Llaneras, K. (2018). Bolsonaro divide o Brasil: arrasa nas cidades mais brancas e mais ricas. *El País*.
- Loureiro, P. M. (2018). Reformism, Class Conciliation and the Pink Tide: Material Gains and Their Limits. In M. Ystanes & I. Å. Strønen (Eds.), *The Social Life of Economic Inequalities in Contemporary Latin America* (pp. 35–55). Cham: Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-61536-3>
- Lupien, P., Rincón, A., Carrera, F., & Lagos, G. (2021). Early COVID-19 policy responses in Latin America: a comparative analysis of social protection and health policy. *Canadian Journal of Latin American and Caribbean Studies / Revue Canadienne Des Études Latino-Américaines et Caraïbes*, 46(2), 297–317. <https://doi.org/10.1080/08263.663.2021.1917823>

- Mandl, C., & Benassatto, L. (2020, July 19). Brazil's Bolsonaro says coronavirus restrictions kill economy. *Reutersers*. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-brazil-idUSKCN24J0V8>
- March, L. (2007). From Vanguard of the Proletariat to Vox Populi. *Source: The SAIS Review of International Affairs*, 27(1), 63–77. <https://doi.org/10.2307/26999345>
- Menezes-filho, N., Komatsu, B., & Rosa, J. P. (2021). Reducing Poverty and Inequality during the Coronavirus Outbreak : The Emergency Aid Transfers in Brazil João Pedro Rosa Reducing Poverty and Inequality during the Coronavirus Outbreak : The Emergency Aid Transfers in Brazil. In *insper.edu.br* (No. 54). Retrieved from https://www.insper.edu.br/wp-content/uploads/2021/02/Policy_Paper_54.pdf
- Meyer, B. (2020). Pandemic Populism: An Analysis of Populist Leaders' Responses to Covid-19. In *Tony Blair Institute or Global Change*.
- Monedero, J. C. (2019). SNIPERS IN THE KITCHEN: State Theory and Latin America's Left Cycle. *New Left Review*, (120), 5–32.
- Mudde, C. (2004). The populist zeitgeist. *Government and Opposition*, Vol. 39, pp. 542–563. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.2004.00135.x>
- Mudde, C. (2007). Populist Radical Right Parties in Europe. In *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO978.051.1492037>
- Mudde, C. (2020, March 27). Will the coronavirus “kill populism”? Don't count on it. *The Guardian*.
- Mudde, C., & Rovira Kaltwasser, C. (2013). Exclusionary vs. Inclusionary Populism: Comparing Contemporary Europe and Latin America. *Government and Opposition*, 48(2), 147–174. <https://doi.org/10.1017/gov.2012.11>
- Muno, W. (2018). Populism in Argentina. In *Populism Around the World: A Comparative Perspective* (pp. 9–26). Ottawa: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-96758-5_2
- Murillo, M. V., & Rodrigo Zarazaga, S. J. (2020). Argentina: Peronism returns. *Journal of Democracy*, 31(2), 125–136. <https://doi.org/10.1353/jod.2020.0026>
- Niedzwiecki, S. (2014). The Effect of Unions and Organized Civil Society on Social Policy: Pension and Health Reforms in Argentina and Brazil, 1988–2008. *Latin American Politics and Society*, 56(4), 22–48. <https://doi.org/10.1111/j.1548-2456.2014.00247.x>
- OECD. (2020). Covid-19: SME Policy Responses. In *OECD*. Retrieved from https://oecd.dam-broadcast.com/pm_7379_119_119680-di6h3qgi4x.pdf
- Pulejo, M., & Querubín, P. (2021). Electoral Concerns Reduce Restrictive Measures During the COVID-19 Pandemic. *Journal of Public Economics*, 104387. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2021.104387>
- Renno, L. (2020). The Bolsonaro Voter: Issue Positions and Vote Choice in the 2018 Brazilian Presidential Elections. *Latin American Politics and Society*, 15(1), 1–16.
- Reuters Staff. (2020a). Trump says without proof that FDA “deep state” slowing COVID trials. *Reuters*.
- Reuters Staff. (2020b, July 31). Argentina extends coronavirus lockdown as cases rise. *Reuters*. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-argentina-idUSKCN24W2MP>
- Roberts, K. M. (2007). Latin America's Populist Revival. *SAIS Review of International Affairs*, 27(1), 3–15. <https://doi.org/10.1353/sais.2007.0018>
- Roser, M., Ritchie, H., Ortiz-Ospina, E., & Hasell, J. (2020). Coronavirus (COVID-19) Testing – Statistics and Research – Our World in Data. *Our World in Data*. Retrieved from https://ourworldindata.org/coronavirus-testing%0Ahttps://ourworldindata.org/covid-vaccinations?utm_source=meio&utm_medium=email%0Ahttps://ourworldindata.org/coronavirus-testing

- Saad-Filho, A., & Boito, A. (2015). Brazil: The failure of the PT and the rise of the “new right.” *Socialist Register*, 52, 213–230.
- Weyland, K. (1996). Neopopulism and neoliberalism in Latin America: Unexpected affinities. *Studies in Comparative International Development*, 31(3), 3–31. <https://doi.org/10.1007/BF02738987>
- World Health Organization. (2020). *COVID-19: WHO’s Action in Countries*.
- Worldometer. (2021). No Title No Title No Title. Retrieved August 31, 2021, from <https://www.worldometers.info/world-population/>

A Comparative Analysis of the Covid-19 Pandemic Policies in Argentina and Brazil

Burak AK*

Covid-19 pandemic required pandemic policies that can be realized via state capacity and affected every sphere of human affairs. Consequently, global responses to the pandemic by states, particularly those of populist regimes have been a topic of scholarly debate. In these ongoing discussions, populist regimes were depicted as identical in terms of pandemic responses. However, with few studies dealing with a comparative perspective, the literature mostly focused on the right-wing populism and the speculative arguments rejecting the dangers of the pandemic. This resulted with a profile of populism mainly failing to deliver successful pandemic measures. Such a perspective leads to a neglect of differences in policy making among populist regimes. Aware of this gap in the literature, this study analyzes the pandemic policies of Argentina and Brazil, which can be categorized as left-wing and right – wing populist regimes respectively.

To grasp the nature of populism in Latin America, this study scrutinizes the concept of neo-populism with a critical perspective. Generated as an effort to explain the new populist regimes in Latin America since 1980s, the concept shows that populist regimes existed alongside with neoliberal economic policies in the region and depended on the support of societal forces and certain class fractions. The subsequent populist governments established in the region were shaped by the social conflict between the forces who attempted to reshape this neoliberal context for their interests. Pink Tide movement in the region during 2000s represented such a conflict and witnessed the rise of left-wing populists in many Latin American countries. The findings about the nature of populism demonstrates that populist regimes, since their first examples in the beginning of 20th century, depended on the support of societal forces and generated policies according to the interests of this ruling bloc. Moreover, populism does not manifest a stable character, in that it builds on different forces due to the outcomes of social conflict in their local context. Therefore, the concept of neo-populism must be used with caution, taking into consideration that every populist regime can manifest unique dynamics in terms of electoral support and policy making.

* Marmara University, E-mail: burak.ak@marmara.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7461-3975

Populist regimes in Argentina and Brazil were analyzed in the light of these findings, with an aim to locate differences of social forces and class alliances that constitute the regime. Argentina's president Alberto Fernandez and his government represents a continuation of Peronist tradition in the country. Established by an alliance of traditional working class and unionist forces along with urban poor, the government represents the interests of such fractions. Therefore, the governments continuing support depends on supporting these forces via social policies within the realities of a neoliberal order. The bloc in power is also able to influence state policies via state institutions, meaning that their interests are taken into consideration in policy making. Consequently, the pandemic policies in Argentina reflected the same pattern in policy making. The government enforced strict lockdown measures starting in March 2020 and continued its economically costly policies to prevent the further spread of the disease. The government also adopted social protections policies for formal and informal sector employees, to compensate for the income and jobs loss due to lockdown measures. A closer look at policy making process also shows that movements representing such class fractions such as piquetero movement, actively involved in decisions and lobbied state institutions to generate favorable outcomes.

Brazil represents a completely different case in terms of both its populism and pandemic policies. Brazil's president Jair Bolsonaro came to power with the support of upper middle classes due to their disillusionment with social policies of left-wing populists in the previous government. Therefore, his government reflect a return to strict neoliberal policies and denies social protection as a form of clientelism. Pandemic policies in Brazil demonstrated these policy priorities which is crystallized in Bolsonaro's discourse on the importance of continuity of economic activities. Accordingly, the federal government did not impose any lockdown measures. At the same time, some of the state governors started lockdown in their provinces, openly conflicting with Bolsonaro. Federal government also avoided social protection measures like Argentina, however, once again oppositional forces came to the scene to shape policies. Oppositional movements and actors which can influence state institutions such as Congress and Judiciary, lobbied for the legislation of social protection measures to protect fragile segments of society from the adversities of the pandemic.

Two cases of pandemic response by populist regimes demonstrates that pandemic responses can only be understood in the light of local dynamics characterizing the populisms in different contexts. The concept populism or neo-populism alone cannot capture the complexities of policy making in populist regimes. The study showed that policies generated are the reflections of established class alliances and power in long run. The case of Brazil also shows that it is not only the composition of class forces but also the ability of these forces to influence and direct state capacity to achieve certain outcomes. Future studies in this area can demonstrate to what extent class forces and state institutions in populist regimes come into play to shape policy outcomes, accounting for the differences we see among populist regimes.